БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чылда үндезилеттинген

1953 сентябрь 5 СУББОТА № 173 (2858)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Москваның М. В. Ломоносов аттыг Күрүне университединиң чаа бажыңнарының ажытынганы (1 арын).

Эртемниң ордузу—совет улустуң чоргааралы (1 арын).

Тайбың камгалалының Совет комитединиң пленуму (2 арын).

Австрия-биле күрүне кереэзинин дугайында Францияның, АКШ-тың болгаш Англияның чазактарынга Совет чазактың нотазы (2 арын).

Австрия-биле күрүне кереэзинин дугайында Австрияның чазаанга Совет чазактың нотазы (2 арын).

А. Цейтлин.—Иван Сергеевич Тургенев (3 арын).

Дүжүт ажаап алыышкынын болгаш күрүнеге тараа белеткелинин темпизин дүргедедир (3 арын).

Улус демократиязының чурттарында (4 арын).

С. Иванов.—Делегейде болуп турар чоруктарның допчулалы (4 арын).

Корей Улус Демократтыг Республиканың чазак төлээлериниң Москваже үнүпкени (4 арын).

Актив-биле ажылдаар болгаш аңаа даяныр

Коммунистиг партия улус ажыл-агыйының улам көдүрлүүшкүнү дээш партияның XIX съездизиниң салган сорулгаларын күүседиринге үлетпүрде болгаш көдээ ажыл-агыйда бар курлавырларны болгаш аргаларны ажыглаары дээш дөмиселче совет кижилерниң чогаадыкчы күштерин мобилизастап турар. Партия бодунуң организакчы ажылынга партийжи активке даянып, ону дамчыштыр массаның чогаадыкчы энергиязын коммунизм тургузуушкунунуң сорулгаларын шиитпирлээринче угландырып турар.

Ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң хөрээнге партийжи удуртулганың чедиишкиннери партия организациязының актив-биле ажылдап, оларның күжүнге даянып билириндан улуу-биле хамааржыр. Партийжи актив янзы-бүрү адырларның ажылдакчыларындан тургустунуп турар болганда байлак дуржулгалыг болур деп чүве билдингир. Ол дуржулганы ажыглаар чорук партия ажылын, ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунун удуртурун улам-на мерген болдурар.

Партия ажылының эң-нө чугула болгаш сонгаарладыышкын чок шиитпирлээрин негеп турар айтырыгларын чугаалажырынга хоорайларның болгаш районнарның партия организацияларының партия активиниң хуралдарын үргүлчү чорударын партияның Уставы негеп турар. Уставтың ол чугула негелдезин сагывышаан, областың партия организациязы актив-биле ажылга көскү экижидилгелерни чедип ап турар. Хоорком болгаш райкомнар актив хуралдарын үргүлчү чорударынга хайгааралды салып турар болу берген. Оон-биле кады актив хуралдарынга тургузар айтырыглар янзы-бүрү болгаш эки белеткелдиг болуп турар.

Актив хуралдарын үргүлчү чыып, ол хуралдарны активти кижизидериниң ёзулуг школазы болдуруп, оларның санал-оналын алган тудум, ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң бүгү адырларынга партийжи удуртулганы улам-на билдингир болгаш тодаргай болдурарынга дузалаар дээрзин практика көргүзүп турар.

Бай-Тайга районнуң «Тиилелге» колхозтуң партия эге организациязы актив-биле ажылды экижиткенин партия эге организациязының отчёт-сонгулдалыг хуралынга коммунистер демдеглеп турганнар. Эге организация колхоз бүдүрүлгезиниң янзы-бүрү адырларынга партийжи активти быжыглаан болгаш хуралдарны чорудуп, үндүрген шиитпирлериниң хыналдазын контрольдап турар. Колхоз бүдүрүлгезинче хөрээженнерни хаара тударынче хөрээжен активчилериниң күжүн шын ажыглаанындан бо чылдың бирги чартыында колхозтуң бүгү хөрээженнери колхоз бүдүрүлгезинге бүрүн хаара туттунган турган. Партия организациязы партия кежигүнү эвес колхозчу активтиң санал-оналын дыңнап, ажылда бар турар четпестерни узуткаарынче угланган хемчеглерни ап турар.

Ынчалза-даа актив-биле ажылда улуг четпестер чамдык партия эге организацияларында бар дээрзин демдеглезе чогуур. Актив-биле ажылда кол четпес чүве—хуралдар эрттирери болуп, а актив хуралдарының шиитпирлериниң күүселдезин контрольдаарынче угланган хемчеглер четпес чоруп турар. Ылангыя партия кежигүнү эвес активчилер-биле ажылды экижидип, оларнын санал-оналын албайн турар таварылгалар бар. Тес-Хем МТС-тин партия эге организациязының отчёт-сонгулдалыг хуралынга актив-биле ажылдың сулазындан механизаторлар ортузунга социалистиг чарыштың организастатынмайн, коллективке күш-ажылдың сагылга-чурумун мыжыглаар талазы-биле хемчеглер алдынмайн турганын болгаш партияның агитас-массалыг ажылының сула тургустунганын коммунистер демдеглээн.

Кызыл районнуң «Черби» колхозта партия эге организациязы колхозчу актив-биле ажылды сулаардып, комсомолдун, хөрээженнериниң болгаш өске-даа хөй-ниити организацияларның ажылынга удуртулганы кошкатканындан комсомолчуларның болгаш хөрээженнериниң колхоз бүдүрүлгезинге багай киржип келгениниң чылдагааны ол болур дээрзин коммунистер эге организацияның отчёт-сонгулдалыг хуралынга чөптүг шүгүмчүлээннер.

Партийжи болгаш партия кежигүнү эвес массаның идепкейин көдүрүп, шүгүмчүлелди болгаш адаандан үнген шүгүмчүлелди калбартып, партияның иштики демократиязын хажык чок сагыырынга актив хуралы улуг ужур-дузалыг. Партийжи удуртулганың дээди принциви болза, удуртулганың коллективтиг чоруунда болур. Удуртулгага коллективтиг чорукту сагыырының чугула байдалдарының бирээзи болза, актив хуралдарын партия Уставының негелдезин ёзугаар үргүлчү чыып, активтиң үнүн дыңнап, аңаа даныыры болур.

Партия хооркомунуң болгаш райкомнарының актив хуралдарының ужур-дузазы чүдел дизе, удуртукчу ажылдакчыларның дуржулгазын массаның дуржулгазы-биле байыдып, удуртулганың стилин сайзырангайжыдарында. Актив хуралдарын чүгле ажылда бар чедиишкиннерни демдеглээри-биле, каас коя шиитпирлер үндүрери-биле эвес, а шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартырының ёзулуг школазы болдурар ужурлуг. Ынчангаш актив хуралдарынга тургузаар айтырыгларны баш удур көрүп, ол ажылга партийжи активти ылангыя хооркомнуң болгаш райкомнарның кежигүннерин калбаа-биле кириштирер ужурлуг. Чүгле ынчаарда хуралдарга тургузар айтырыгларны эки белеткеп, ажыл-херектиң байдалынга чогуур анализти берип, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартып болур.

Ам үеде дүжүттү дүргеп болгаш чидириг чок ажаап алыр деп чугула болгаш харыысалгалыг сорулга партия организациязының актив-биле ажылын күштелдирерин негеп турар. Ол сорулга-биле партия хооркому болгаш райкомнар колхозтарның болгаш совхозтарның шөлдериниче партияның хөй санныг активчилерин үндүрген. Олар көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилериниң ортузунда партияның политиктиг агитация ажылын чорудуп турарлар. Политиктиг агитация ажылы-биле чергелештир Кызыл хоорайдан болгаш районнар төптеринден колхозтарның болгаш совхозтарның шөлдериниче ажылчын күжү мобилизастаар талазы-биле ажылды чорудуп турар. Чоокта чаа болуп эрткен Кызыл хоорайның партия активиниң хуралынга ол айтырыгны чугаалашкаш, хоорайның чамдык албан организация болгаш бүдүрүлге черлериниң удуртукчулары ол ажылдың чугуразын ам-даа чедир үнелевейн турарын илереткен. Партия райкомнарының база колхозтарның партия эге организацияларының талазындан партияның ол активчилериниң күжүнге даянып, дүжүт ажаап алыышкынын үезинде партияның агитас-массалыг ажылын бедик деннелге тургузарын чедип алыр ужурлуг.

Актив-биле ажылды шын тургусканындан ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң бүгү участоктарынга партийжи-организастыг болгаш партийжи-политиктиг ажылдың деннели улуу-биле хамааржыр.

Москваның М. В. Ломоносов аттыг Күрүне университединиң чаа бажыңнарының ажытынганы

Москваның М. В. Ломоносов аттыг Күрүне университединиң Ленин дагларында чаа бажыңнарының мурнунда улуг шөл сентябрь 1-де байырлал шинчилиг көстүп турган. Университеттиң чаа бажыңнарын ажыдарынга холбаштырган митингге киржири-биле найсылалдың мун-мун ажылчы чоннары эртен аңаа чыглып келген. Чыылганнарның аразында эртемниң ол улуг Ордузун тудуп үндүргеннер, аудиторияларны, библиотекаларны болгаш лабораторияларны бир дугаарында эзлээр оолдар болгаш кыстар чыглып келген. Ам Москвада аалчы болуп чоруп турар даштыкы чурттарның төлээлери ында база келгилээн.

Өндүр улуг бажыңнарның ак даш ханаларын, ооң 240 метр бедип үнген алдын чайырлыг сүвүр бажы, ногаан үнүштерлиг аллеялар, өн-баазын чечектер хүннүң чырык хереллинге чиргилчинненип турган.

Москваның күрүне университединиң бедик суургазында улуг шактың айтыр согуну 10 санга чоокшулап келген. СЭКП-ниң Москва область комитединиң секретары Н. А. Михайлов митингини ажыткан. ССРЭ-ниң Күрүне Гимнизи байырлалдыг дыңналып үнген.

ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш СЭКП ТК-ның мурнундан ССРЭ-ниң Культура министри эш П. К. Пономаренко чүве чугаалаан. Ленин дагларынга Эртемниң Ордузун тудуп турган чорук совет социалистиг культураның хөгжүлдезинде шылгарангай болуушкун, бистиң улустуң материалдыг болгаш культуралыг деннелин үргүлчү көдүрер дугайында Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың могаг чок сагыш салыышкынының херечизи болур деп эш Пономаренко чугаалаан.

Чуртта дээди өөредилгениң канчаар-даа аажок улуу-биле калбарганын, бистиң чуртувуста улус ажыл-агыйының техниктиг депшилгезин болгаш эртемниң хөгжүлдезин хандырып турар совет интеллигенцияның кадрларын белеткээри өскенин ол айыткан.

Университеттиң чаа бажыңнарының кол-колун тударын чедиишкиннинг доосканы-биле холбаштыр тудугжулар коллективинге, а эртемниң кайгамчыктыг ордузу ажыглалга киргени-биле холбаштыр университеттиң профессорларынга, башкыларынга, эртем ажылдакчыларынга, студентилеринге, аспирантыларынга, ажылчыннарынга болгаш албан-хаакчыттарынга эш Пономаренко байыр чедиргеш, Москва университединиң коллективиниң ажылынга чаа-чаа чедиишкиннерни чедип алырын күзээн.

Москва Совединиң күүскомунуң даргазы эш М. А. Ясновка сөс берген. Найсылалдың ажылчы чоннарының мурнундан совет культураның байырлалын таварыштыр тудугжуларга, профессорларга, башкыларга болгаш студентилерге байыр чедирген.

ССРЭ-ниң Эртемнер Академиязының президентизи академик А. Н. Несмеянов митингиге көдүрлүүшкүннүг чүве чугаалаан.

Университеттиң тудуушкунунуң начальниги А. В. Воронков митингиге чүве чугаалаан. Тудугжуларның кылган улуг ажылының дугайын, ындыг улуг тудуушкунну чорудуп турган, алдынган дуржулганың дугайын ол чугаалаан.

Университеттиң лабораторияларының болгаш кабинеттериниң хандыртынган кайгамчыктыг дерилгелериниң дугайын, эртемниң хөгжүлдезинге калбак делгем аргаларның дугайын, 27 националдыг 17 мун ажыг студентилериниң (заочниктер-биле кады) өөренир кайгамчыктыг байдалдарының дугайын университеттиң ректору академик И. Г. Петровский чугаалаан.

Митинг доозулган ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш СЭКП ТК-ның мурнундан базаоларның даасканы-биле эш Пономаренко Москваның күрүне бажыңнарын ажытынган деп чарлаан.

Эртемниң Ордузунуң хөй санныг аудиторияларын, лабораторияларын, улуг залын болгаш чурттарга өрээлдерин көөрү эгелээн.

Физика, химия, механика, математика, геология болгаш география факультеттеринге чаа өөредилге чылының эгелээнинин дугайын медээлээн баштайгы звонок хүндүскүнүң 12 шакта эткен.

Москваның М. В. Ломоносов аттыг Күрүне университединиң чаа бажыңнарын ажыдарынга холбаштырган байырлалга Москвада элчин черлериниң, төлээ черлериниң баштыңчыларын база чалап келдирген.

(СЭТА).

ЭРТЕМНИҢ ОРДУЗУ—СОВЕТ УЛУСТУҢ ЧОРГААРАЛЫ

Төлевилелдиң автору—ССРЭ-ниң Архитектура академиязының чаңгине кежигүнү Л. В. Руднев-биле беседадан

Университеттиң чаа бажыңы бодунуң канчаар-даа аажок улуг хемчээлдии-биле болгаш өндүр чаагайы-биле магаданчыг. Ол болза, делегейде эң-не улуг өөредилге чери.

Эртемниң Ордузун бүгү чурт, бүгү совет улус тудуп тургускан. Ол өндүрлүг тудугнуң төлевилелин архитекторларның болгаш инженерлерниң улуг коллективи ажылдап кылган.

Ленин дагларында чаа тудуушкун дээрге, чүгле анаа бедик бажын эвес, а 320 гектар шөлдү ээлеп турар 27 кол болгаш 10 хандырылга бажыңнарын чаңгыс бүдүн кылдыр катыштырып турар архитектуралыг өндүр чаагай тудуг болур. Ол бажыңнарның ниити хемчээли 2.600 мун кубометр ажып турар.

Кол корпустуң алдын чайырлыг хөй дапкыр сүвүрлер-биле болгаш беш адыр сылдыс-биле каастаан 32 каттыг төп кезээ ийи үүс бежен чыгыы метр бедип үнген.

Гранит даштан кылган делгем чада ол бажынның кол эжиинче киирер. Ооң ол-бо талаларында аныяк оол болгаш аныяк кыс кижилериниң өндүр улуг дүрзү-хевирлерин хүлер-биле кылып тургускулаан. Ол дүрзү-хевирлериниң темазы—«Бойдустуң аныяк чаартыкчылары».

Чыскаалдыр кылган күчүлүг колоналарының кырында чээрби метр дурттуг сиилилге-биле «ССРЭ-ниң улустарының найыралы» деп теманы көргүскен. Ооң кырында университеттиң шаңнатканы Ленин орденин туктар-биле шимеп тургускан.

Бажынның бедик кезээнде 1500 олуттуг улуг зал, чер шинчилелиниң музейи, 800 кижи олурар көрүлге залдыг клуб бар. Ында университеттиң ректорады, география, геология, механика-математика факультеттер, 400 ажыг өөредилге болгаш эртем лабораториялар бар. Олар эртемниң болгаш техниканың бүгү адырларының талазы-биле эң чаа херекселдер-биле деритинген.

География факультединиң каттарының бирээзин ап көрээли. Ында 18 лабораториялар болгаш кабинеттер, 250 кижи олурар олуттарлыг факультет залы, 4 номчулга залдары, каталогтарга өрээл бар. Лабораторияларда дуржулга кылырынга херектиг бүгү-ле чугула үүлдер: дыгытынган агаар, газ, изиг болгаш соок суг, үүл-бүрү херекселдер бар.

Бажың иштинде вестибюльдерни болгаш ниитиниң кол өрээлдериниң иштин хоюглар кылайтырынга янзы-бүрү өңнүг гранит болгаш мрамор даштарны, шокар дашчыгаштарны, хүлерни, эки будуштуг ыяштарны ажыглаан. Ханаларны болгаш потолоктарны уран чурулгалар-биле болгаш сиилилгелер-биле каастаан. Бажынның бедик кезээнде дүрген чоруур лифтилерни (кижилерни кырында каттарынче үндүрер болгаш оон бадырар үүлдерни) 20-ни кылган. Олар бир секундада 3,5 метр дүрген чоруур. Университеттиң бүгү корпустарынга кижилер болгаш чүктер дажыглаар үүс ажыг лифтилер ажылдаар.

Бажынның бедип үнген төп кезээниң ол-бо талаларынче он сес, он ийи болгаш тос каттарлыг корпустар күүлүг чалгыннарзыг шөйлүп чоруткан. Оларда студентилер болгаш аспирантыларга 5.754 өрээлдер, профессорлар болгаш башкылар чурттаар 134 квартиралар бар. Оларның ниити чурттарга шөлү 64 мун квадрат метр ажып турар.

Студентилерниң болгаш аспирантыларның өрээлдеринде чурттаарынга таарымчалыг үүлдер бүрүн. Өрээл бүрүзүнде—ханада тудуштур туткан ном шкавы, бижилге болгаш чемненилге столдары, радио, телефон, стол кырының лампазы, таарыштырган орун-диван. Каат бүрүзүнде мебель-биле, хевистер-биле, чуруктар болгаш пианино-биле эки деритинген ниити ажыглалдың улуг өрээлдер бар. Ында—номчулга залдары, буфеттер.

Кол бажынның артында алды каттарлыг канчаар-даа аажок улуг ийи корпустары бедип үнгүлээн. Ында физика болгаш химика факультеттери кирип турар. Ол корпустарның өрээлдериниң ишти кол бажынның иштинде ышкаш база чараш болгаш таарымчалыг. Бүгү лабораториялар болгаш кабинеттер эң чаа дериг херекселдер-биле деритинген.

Тудуг кылдынмаан хостуг шөлдерде парктар, сквелер, бульварлар тургустунган, оларның шөлү 100 гектар чедип турар. Ол хостуг шөлдүң эң-не улуг кезээн агроботаника сады ээлеп турар. Ол сад биология, хөрзүн факультединиң бажыны-биле кожа тургустунган. Ол садта эртем-шинчилел ажылдарын болгаш студентилерниң практиктиг кичээлдерин чорударынга херектиг чүүлдер шуптузу кылдынган.

Кол корпустуң мурнунда тургустунган төп ногаанчыткан шөл онза чараш көстүп турар. Ында—40 чыгыы гектар шөлде янзы-бүрү ыяштар, чечектер тарытынган, фонтаннар кылдынган болгаш үнүштер олуртур вазалар тургустунган. Калбак аллеянын дургаар улуг орус эртемденнер—Ломоносовтун, Лобеченскийнин, Чебышевтин, Докучаевтин, Менделеевтин, Поповтун, Тимирязевтин, Мичуриннин, Жуковскийнин, Павловтун, Герценнин, Чернышевскийниң хөрек дүрзү-хевирлерин гранит даш-биле чазап тургускулаан.

Университеттиң чаа бажыны чүгле эртемниң Ордузу болуп турар эвес, харын база уран-чүүлдүң Ордузу болуп турар. Ооң бажыңнары скульптура-биле, уран чурулгалыг чогаалдары-биле байлактыг каастатынган.

Ленин дагларында Эртемниң Ордузу—совет улустуң чоргааралы. Ооң тудуушкуну—бистиң аныяктарывыстың дугайында, совет эртемниң улам чечектелиишкининиң дугайында Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың канчаар-даа аажок улуг сагыш салыышкынының тодаргай көргүзүү болуп турар.

Москваның М. Л. Ломоносов аттыг Күрүне универ ситединиң чаа бажыңнары.

Чурттуң ховуларында

РЯЗАНЬ. Ижевский, Шиловский, Путятинский болгаш өске-даа районнарның колхозтары картофель ажаалгазынче массалыы-биле киріпкеннер.

Улуг шөлдерде картофельди машина-трактор станцияларының картофель ажаар машиналары-биле ажаап ап турар. Ол чорук колхозтарга кыска хуусаа иштинде ажаалданы доозарынга дузалап турар.

ХЕРСОН. Областың колхозтарында болгаш совхозтарында күскү тарылга эгелээн. Калининский районнуң Будённый аттыг болгаш «Червинский жовтень» колхозтары баштайгы үүс гектарларны тараан. Тарылганы бүгү черлерде райончуткан сорттуг үрезиннер-биле чорудуп турар.

Хөй-хөй колхозтар улуг шөлдерни хана-карактай тарыыр арга-биле тарып турар. Шөлдериниң дөрттүн бир кезээ кызыы одуругларлыг кылдыр хана-карактай болгаш шавыштыр хана-карактай чажар аргалар-биле тарытынган болур.

(СЭТА).

Тайбың камгалалының Совет комитединиң пленуму

Августун 31-де, Москвага, Эвилелдер Бажыныныҥ Октябрь залынга Тайбың камгалалының Совет Комитединиҥ калбак пленуму болуп эрткен. Тайбың камгалалының республика, край, область комитеттериниҥ төлөөлекчилери пленумнуҥ ажылынга киржири-биле найсылалга келгеннер. Профэвилелдериниҥ, ВЛКСМ ТК-ныҥ, Совет хөрөөженнериниҥ антифашистиг комитединиҥ, Совет аныяктарныҥ антифашистиг комитединиҥ болгаш өске-даа хөй-ниити организацияларының төлөөлекчилери база олурушканнар. Эртемниҥ болгаш культураныҥ ажылдакчылары, үлетпүрүҥ болгаш көдөө ажылагыйныҥ мурнакчылары, совет улустуҥ тайбың дөөш демиселиниҥ идепкейлиг киржикчилери пленумга чыглып келгеннер.

Чогаалчы И. Эренбург кыска эге сөс-биле пленумну ажыткан. Тайбыныҥ Бүгү-делегей Чөвүлелиниҥ Будапештиге болуп эрткен сессиязының ең чугула шиитпирлерин боттандырарынга тайбың дөөш совет демиселчилер канчаар дузалажып болурул дөөрзин чугаалажыр дөөш Тайбың камгалалының Совет комитединиҥ Президиуму бо пленумну чыылдырган деп И. Эренбург чугаалаан.

Пленумнуҥ хүн айтырыында чаҥгыс айтырыг—Тайбыныҥ Бүгү-делегей Чөвүлелиниҥ сессиязының түннелдерин болгаш ССРЭ-де тайбын камгалалының комитеттериниҥ соҥгулдалары.

Тайбың камгалалының Совет комитединиҥ даргазы Н. С. Тихонов илеткел кылган.

Н. С. ТИХОНОВТУҢ ИЛЕТКЕЛИ

Улуетар аразында бүгү-ле чөрүлдөөлерни тайбың арга-биле шиитпирлөөри дөөш демиселге чаа-чаа оруктарны айыткан болгаш тайбың талалакчыларының фронтузун калбартып, быжыглаарынга деткимче болган Тайбыныҥ Бүгү-делегей Чөвүлелиниҥ будапешт сессиязының түннелдерин илеткелчи тодаргайы-биле тайылбырлаан.

Н. С. Тихоновтуҥ чугаалааны:

—Күчүлөөшкиниҥ политиказы, каржы ёзу-биле албадаашкынныҥ политиказы буураашкынга таварышкан деп чүве тайбынга ынакшылдыг улустарныҥ чоокку келир үезиниҥ дугайын бодап турарларныҥ шуптузунга билдингир болуп турар апарган. Улустар кызымаккай болгаш чайгылыш чок демиселди чорудуп тургаш, тайбыныҥ тиилелгезин чедип ап болур дөөрзин олар ханызыбиле медереп билип турарлар. Тайбыныҥ Бүгү-делегей Чөвүлелиниҥ сессиязы болза, чугаалажыышкыннарны кылып тургаш, улустар аразының айтырыгларын шиитпирлөөриниҥ талазы-биле декларацияны долу чаҥгыс эптиг, канчаар-даа аажок улуг көдүрлүүшкүн-биле бадылап үндүрген. Улустар аразының бүгү-ле чөрүлдөөлерин тайбың арга-биле шиитпирлеп болур, улус бүрүзү бодунуҥ амыдыралының хевирин хостуу-биле шилип алыр эргелиг болгаш өске улустарныҥ хостуу-биле шилип алган амыдырал хевирин хүндүлөөр ужурлуг, ынчангаш үүл-бүрү системаларныҥ тайбың ёзу-биле кады турар чоруу болдунар аргалыг болуп бар чоруур, а улустар аразының харылзаалары—бүгүдөөге ажыктыг—деп Тайбын Чөвүлелиниҥ амгы үеде калбаа-биле сураглыг декларациязы медеглеп турар.

Ол ышкаш декларация ол чугаалажыышкыннарныҥ кол-кол сорулгаларын болгаш эчис-даа сорулгаларын, амгы үениҥ улустар аразының байдалындан үнүп турар ол тодаргай негелдерни билдингирибиле тургускан. Кореяга тайбынны тургузары, улустарныҥ хамаарышпас чорунга удур чорутунуп турар бүгү дайыннарны соксадыры, герман болгаш япон айтырыгларны тайбың, демократтыг ёзу-биле шиитпирлөөри, улустарныҥ болгаш күрүнелериниҥ иштики херектеринге даштыкыдан чаржалажырын болдурбазын болгаш оларныҥ девискөөрлеринде даштыкы шериг базаларын узуткаары дөөн ышкаш ең чугула айтырыглар ол негелделериниҥ аразында бар болуп турар.

Ол негелделерни боттандырар чорук болза, чепсекти өндере бүдүрүп үндүрерин соксадыр болгаш ооҥ орнунга бүгүдөөге амыдыралдың өлөөн бедик деннелин тургузар арганы бөөр деп декларацияда чугаалап турар. Бүгү чурттарныҥ аразынга деҥ өргеге, бот-боттарынга ажыктыг болурунга үндезилеп, кандыг-даа ылгавыр чокка экономиктиг болгаш культуралыг харылзааларны тургускан турар ужурлуг. Күрүнелер аразының чугаалажыышкыннарының кол-кол сорулгалары мындыг-дыр.

Чугаалажыышкыннар дөөш бүгүделегей шимчөөшкини янзы-бүрү чурттарда калбаа-биле болгаш тустус кылдыр улам калбарып турар.

Италияныҥ дыка хөй хоорайларынга болгулаан чыскаалдарга болгаш митингилерге тайбың талалакчылары улустар аразының айтырыгларын тайбың арга-биле шиитпирлөөрин негеп турарлар. Францияга болган «чугаалажыышкыннар болгаш тайбың дөөш» деп национал конференцияга шупту департаментилериниҥ болгаш хөй-хөй организацияларныҥ төлөөлекчилери киришкеннер. Индияда тараачыннарныҥ дыка улуг организациялары, сураглыг ажылдакчылар, «Индий национал конгресс» деп партияныҥ мурнундан дыка хөй депутаттар улустар аразының айтырыгларын, чугаалажыышкыннар чорудуп тургаш шиитпирлөөриниҥ идеязын деткиринче кыйгырып турарлар.

Англияда профэвилелдериниҥ дыка хөй национал катыжыышкыннары болгаш лейбористиг партияныҥ черчерде чүс-чүс секциялары, ол организацияларда бактаавайн турар дыка хөй муҥ англичаннар чугаалажыышкыннар чорударын күзеп тургарын илереткеннер. Японияда тайбын дөөш, чуртту катап чепсеглөөринге удур демиселдиҥ айы өгелөөн.

Тайбыныҥ Бүгү-делегей Чөвүлелиниҥ шиитпирлери-биле чарлатынган идеяларны улустарныҥ үүл бүрү хевирлер-биле илередип турарының дугайында медөөлер Европаныҥ болгаш Азияныҥ чурттарындан, Латин Американыҥ чурттарындан көөп турар.

Улусчу Кыдатта болгаш улус демократиязының бүгү-ле чурттарында чон чугаалажыышкыннарныҥ талазынче шимчөөшкинни чаҥгыс эп-сеткилдиг деткип турар.

Чүс-чүс миллион кижилерни катыштырып турар улустар аразының янзы-бүрү демократтыг организациялары—Профэвилелдериниҥ Бүгү-делегей федерациязы, аныяктарныҥ Бүгү-делегей демократтыг федерациязы, Хөрөөженнериҥ Бүгү-делегей демократтыг федерациязы Тайбыныҥ Бүгү-делегей Чөвүлелиниҥ сессиязының шиитпирлерин калбаа-биле деткип турарлар.

Тайбыныҥ лагери ам бо хүн болдунуҥ тодаргай чедиишкиннерин демдеглеп болур деп Н. С. Тихонов онзалап демдеглөөн. Тайбың демиселиниҥ ёзулуг улуг тиилелгези, бүгү бурунгаар депшилгелиг кижи төрелгетениҥ демиселиниҥ практиктиг түннели болза, Кореяда тайбынчыдылганы тургусканы болур. Ол тиилелге болза, тайбың дөөш ам-даа улам-ынай күштелдирген демиселче бүгү делегейде тайбың талалакчыларын сорук киирип, делегей политиказының бүгү-ле маргылдаалыг айтырыгларын тайбың арга-биле, күзөөн талаларныҥ чугаалажыышкыннарын чорудуп тургаш шиитпирлеп болурунуҥ аргазынга идегөөрин быжыктырып турар.

Ыраккы Чөөн-чүкке тайбың камгалаарының херөөнге маадырлыг корей болгаш улуг кыдат улустарныҥ чедиишкини бүгү делегейге тайбың камгалалының херөөнге база деткимчени кылган.

Кореяга тайбынчыдылга дугайында чугаалажыышкыннарны улам-ыларынга тургустунуп турар таарымчалыг байдалды чок кылыр дөөш империалистер болгаш оларныҥ чалчалары бүгү күжүн салып турарлар. Сеулда америк чашпаачы Ли Сын Ман болза, аҥаа таарымчалыг байдал кажан тургустунуп келирге-ле, дайын чорудуушкунун катап өгелөөр, ол тайбынчыдылганы черле көөр хөҥну чок дөөрзин ыят чогу-биле медеглөөни билдингир болгай.

АҚШ биле Мурнуу-корей республиканыҥ аразында «бот-боттарын камгалажыр дугайында» Даллес биле Ли Сын Манныҥ чарган керөөзи, Кореяга интервенцияга киришкен 16 чурттарныҥ декларациязы болза, чүгле Кореяга болгаш бүгү Ыраккы Чөөн-чүкке эвес, харын-даа бүгү делегейге тайбынны камгалаарынга тодаргай айыылдыг чорук болуп турар.

Агрессорлар Кореяга ышкаш, Герман Демократтыг Республикага база-ла буурап дүжүүшкүнге таварышканы билдингир.

Улустар аразының айтырыгларын тайбың арга-биле шиитпирлөөринче улустарныҥ күштелип турар чүткүлү болза, дүвүрөөзиниҥ нептередикчилерин болгаш өнчүк-чөҥгөөниҥ мастерлерин тайбынныҥ лозунгуларыбиле болгаш тайбың дугайында ыыткыр сөстер-биле чажыртынарынче албадап турар.

Ооҥ-биле чергелештир хөй-ниитиниҥ ыйыдыышкыны-биле чугаалажыышкыннарныҥ идеязынга чөпшөөрежир ужурга таварышкан улуг күрүнелерин чамдык күрүне ажылдакчылары чепсекти өндере бүдүрүп үндүрер чорукту соксадырын бодавайн турарын, Барыын Германия база кирген турар агрессчи «европа армиязын» тургузарының планнарындан, герман милитаризмни катап тургузарының планнарындан ойталап шыдавазын баш бурунгаар медеглеп туралар.

Улустар аразының байдалының хөгжүлдезин кошкаш кылбайн хайгаарап турар болгаш чаа дайынны болдурбас, бүгү делегейге тайбынны хандырып, быжыктырар дөөш бүгү үүлдерни кылып турар Совет Эвилелиниҥ улустарының тайбың дөөш демиселиниҥ дугайын илеткелчи колдадып чугаалаан.

—Совет чазактың политиказы болза, улустар аразынга тайбың харылзааларынче угланган, улустарны бот-боттарынга чоокшуладырынче угланган, эп-найыралдыг, культуралыг, экономиктиг, эртемниг харылзааларны экижидеринче болгаш хөгжүдеринче угланган, өскениҥ девискөөринче шоглавайн турар болгаш кымга-даа кыжанмайн турар, бүгүле улуг болгаш биче-даа чурттарныҥ национал хамаарышпас чоруун болгаш тускай эргезин хүндүлеп турар. Ындыг чаҥгыс углуг, эглиш дивес, тайбынга ынакшылдыг политика бүгү улустарныҥ хүндүткелин болгаш ынакшылын алган.

Совет Эвилелиниҥ тайбың күзөөр политиказының ең тодаргай херечилели болза, ооҥ иштики политиказы, улустуҥ чаагай чоруун чайгылыш чок бедидериниҥ политиказы болуп турар. Ол политиканыҥ хүлөөлгези—бистиҥ чурттуҥ ажылчы чоннарының амыдыралын улам-на эки кылыры ол болур, Совет Эвилели тайбынныҥ политиказын канчаар чайгылыш чок, идегелдии-биле чорудуп турарын эки көрүп турар даштыкыда ак-сеткилдиг кижи бүрүзүнге ол политика билдингир.

Бо хүннүҥ улустар аразының кандыг-даа маргылдаалыг болгаш шиитпирлетинмөөн айтырыын сонуургалдыг чурттарныҥ аразынга чөпшөөрежип чугаалажып тургаш тайбың арга-биле шиитпирлеп ап болур дөөрзинге быжыг идегелге үндезилөөш, Совет чазактың чорудуп турар даштыкы политиказын совет кижилер шуут чүмү-биле болгаш долузу-биле үүлдүг деп турар.

Чугаалажыышкыннарны чорудуп тургаш, күрүнелер аразында маргылдаалыг айтырыгларны шуптузун шиитпирлөөрин негеп турар Тайбыныҥ Бүгү-делегей Чөвүлелиниҥ шиитпирин совет улус изии-биле үүлдүгзүүп турар. Бистер, совет кижилер күш-биле кыжаныр чорукту шиитпирлии-биле буруу шаап турар бис. Бистер маргылдаалыг айтырыгларны шуптузун тайбың арга-биле шиитпирлөөри дөөш туржуп турар бис.

Бистер делегей политиказының бүгү-ле нарыыдаан айтырыгларының талазы-биле сонуургаан чурттарныҥ аразынга ак-сеткилдиг, ажык чугаалажыышкыннарны, улустар аразынга быжыг тайбынны тургузарынче угланган чугаалажыышкыннарны күзеп тур бис. Чижөө, ындыг чугаалажыышкыннарны корей айтырыындан өгелөөрин бүгү делегейниҥ улустары амгы үеде негеп турар.

Совет улус болза, өске бүгү улустар ышкаш Кореяныҥ чаҥгыс-азй, хостуг, тайбың күрүне болурун, корей улус боттарының күрүне тургузуушкунунуҥ, боттарының экономиктиг болгаш культуралыг хөгжүлдезиниҥ айтырыгларын боду хостуубиле шиитпирлөөр аргалыг болурун күзеп турар. Шаандакы кулданыышкынныҥ каранҥы чылдарынче чурттуу киирип турар мөлчүгделдиҥ болгаш хоозуралдың лисынманчы корум-чурумунуҥ адаанга Кореяны киирери болдунмас-даа. Ынчангаш корей айтырыының талазы-биле болур деп турар политиктиг конференцияны лисынманчы айтылгага хамаарыштыр салып турар кижилер, корей айтырыгны тайбың арга-биле шиитпирлөөрин бодавайн-даа турары тодаргай. Бистер, совет кижилер КНОнуҥ Кол Ассамблеязының сессиязынга АҚШ-тыҥ төлөөлериниҥ чорудуп турары тайбынныҥ херөөнге ол хире айыылдыг политиканы боттарывыстыҥ шиитпирлиг чоруувус-биле буруу шаап көрбес-даа аргавыс чок.

Ол ышкаш улустар аразының ең чугула айтырыгларын шиитпирлеп турарының үезинде Кыдат ышкаш ол хире улуг күрүнени тоовастаарының политиказы-биле совет улус эптежип шыдавас. Катышкан Нациялар Организациязынга Кыдат Улус Республиканыҥ хажытынган өргелерин катап тургузарындан АҚШ-тыҥ чазааныҥ болгаш ооҥ саҥлдар-халдавырының адаанда турар күрүнелериниҥ ойталап турарын шын деп көрүп шыдавас бис. Ындыг политика тайбынныҥ херөөнге ажыктыг түннелдерни берип шыдавас.

Аденауэрниҥ бөлүглениишкиниибиле сүлчөөлешкеш, Барыын Германияны америк монополистерниҥ колониязынче хуулдурарын, немец империализмни катап тургузуп, немец улусту кинчилөөр болгаш ону агрессчи дайынче киир октааш, ону база бир чаа канчаар-даа аажок улуг өлүмүг айыылга таварыштырар деп шиитпирлөөн делегей реакциязының кара-сагыштыг бодалынга совет кижилер шиитпирлии-биле удурланып турар.

Герман айтырыгны тайбың арга-биле шиитпирлөөриниҥ дугайында бо чылдың август 15-те Францияныҥ, Англияныҥ болгаш АҚШ-тыҥ чазактарынга чоруткан ноталарынга кылган Совет чазактың саналдарын совет улус чаҥгыс эп-сеткилдиг деткип турар.

ГДР-ниҥ болгаш Совет Эвилелиниҥ чазактары аразында чугаалажыышкыннарныҥ түннелдерин бүгү совет кижилер изии-биле үүлдүг деп көрүп турар. Ол чугаалажыышкыннар болза, тайбың дөөш демиселге улуг салыышкын болган бөлгаш бүгү делегейге тайбынныҥ эргеажыктарын барымдаалап, совет болгаш герман улустарныҥ найыралын быжыдарының оруунга чугула үе болган. Совет чазак ол чугаалажыышкыннарныҥ чоруп турарының үезинде герман айтырыгны шыныбиле шиитпирлөөринче, тайбың керөөзин дүрген чарарынче болгаш демократтыг болгаш тайбын аргалар-биле Германияныҥ чаҥгыс-аай чоруун катап тургузарынче бодунун тура-соруун, шиитпирлиин көргүскен.

Совет чазак болза, бүгү совет улустуҥ тура-соруун долузу-биле барымдаалавышаан, дайынныҥ чедирген үрегдөөшкиннерин узуткаарының херөөнге болгаш герман улустуҥ амыдырал деннелин көдүреринин талазы-биле Герман Демократтыг Республикага улуг материалдыг дузаламчыны көргүскен. Бо бүгү болза, Германияныҥ улуг күрүне кылдыр тургустунарынга деткимче болуп, ооҥ национал чаҥгыс-аай чоруун катап тургузуп, демократтыг, тайбынга ынакшылдыг Германияны тургузарынче герман улуска орукту ажыдып берип турар—деп илеткелчи демдеглөөн.

Ол ышкаш совет улус тайбынга ынакшылдыг болгаш хостуг Австрияны көрүксеп турар, мөлчүкчүлерден хостуг болгаш бүгү чурттарбиле тайбың чурттап турар демократтыг болгаш тайбың Японияны көрүксеп турар.

Совет Эвилелиниҥ тайбынны болгаш улустар аразының айыыл чок чоруун бижыглаарынче угланган чайгылыш чок политиказын барымдаалап совет кижилер чепсегленишкинниг улуг кызыралдазының дугайында болгаш атомнуг, бактериологтуг болгаш массалыг узуткаашкынныҥ чепсектериниҥ өске-даа хевирлерин ажыглаарын хоруурунуҥ дугайында дугуржулгалар чедип алдынган турарын негеп турар.

Совет кижилер болза, чугаалажыышкыннарны чорудуп тургаш, улустар аразының бүгү айтырыгларын шиитпирлөөри дөөш демиселди калбартыр дугайында Тайбынныҥ Бүгү-делегей Чөвүлелиниҥ шиитпирин долузу-биле чогуур өйүнде деп санавышаан, ону практикалыг ажыл-херектер-биле идепкейлиг деткиринге беленнер.

Тайбың камгалалының республика, область болгаш край комитеттери боттарының калбак пленумнарыныҥ чер-черниҥ хөй-ниити организацияларының төлөөлекчилериниҥ киржилгези-биле Тайбынныҥ Бүгү-делегей Чөвүлелиниҥ шиитпирлерининге холбаштыр боттанырының сорулгаларын чугаалажып көөр болгаш бүдүрүлге, колхозтар, албан чери болгаш өөредилге чери бүрүзүнге ажылчы чоннарныҥ хуралдарынга ол шиитпирлер чугаалажып көрдүнген турар дөөрзинге идегеп турарын Тайбың камгалалының Совет комитеди илередип тур—деп Н. С. Тихонов медеглөөн.

Илеткелчи чугаазын доозарда мынча дөөн: Бүгү чурттарныҥ улустарының карактары дайынны болдурбазының болгаш тайбынны камгалаарының политиказын чайгылыш чокка чорудуп турар бистиҥ тайбынга ынакшылдыг күрүневис—Совет Эвилелинче угланган. Совет улус боттарының күжүнге идегел-биле долдунган.

Дайынныҥ күжү аткаарлаар ужурлуг. Тайбың чугаалажыышкыннарының угаан-бодалы бүгү делегейге тиилеп турар болзун!

★ ★ ★

Саналдар төпгениниҥ соонда пленум Н. С. Тихоновтуҥ илеткелинин талазы-биле резолюцияны чаҥгыс үн-биле бадылаан болгаш бо чылдың декабрьда тайбың талалакчыларының бешки Бүгү-эвилел конференциязын чыылдырар деп шиитпирлөөн.

(СЭТА).

Австрия-биле күрүне керөөзиниҥ дугайында Францияныҥ, АҚШ-тыҥ болгаш Англияныҥ чазактарынга

СОВЕТ ЧАЗАКТЫҢ НОТАЗЫ

Август 28-те ССРЭ-ниҥ Даштыкы Херектер Министерствозу Австия-биле күрүне керөөзиниҥ дугайында Совет Чазактың нотазын Францияныҥ Москвада элчин черинче чоруткан, нотаныҥ бижимелин моон өдааанда парлап турар.

«ССРЭ-ниҥ Даштыкы Херектер Министерствозу Францияныҥ Элчин черинин бо чылдың август 17-деги харыы нотазын алганын бадыткап база австрий керөөнин дугайында айтырыг талазы-биле чогумчалыг харыы ол нотада бердинмөөн дөөрзин медеглөөр херек деп санап тур.

1949 чылда-ла Францияныҥ, ССРЭ-ниҥ, Англияныҥ болгаш АҚШ-тыҥ аразынга үүлдериниҥ хөй кезииниҥ талазы-биле чөпшөөрежитинген, австрий керөөнин төлевилелин чугаалажып көөрүнче эглиринге чөпшөөрежип турарының дугайын Францияныҥ Чазаа ам базала медеглевөөн дөөр дугайын август 17-деги нота херечилеп турар, үүлдериниҥ хөй кезиин чөпшөөрешкен чорук ол төлевилелде таарыштыртынмаан өске айтырыгларныҥ талазы-биле дугуржулганы чедип алыр арганы берип турган. Өске талазындан, австрий улустуҥ демократтыг эргелериниҥ дугайында айтырыгны тооп көрбейн турар болгаш Австрияда шаандагы герман активтерге хамаарыштыр ССРЭ-ниҥ 1945 чылдың Потсдам дугуржулгазында көрдүнген эргелерин каржызы-биле үрел турар «допчулатынган керөө» дөөр керөөниҥ дугайында бодунуҥ саналын Францияныҥ чазаа күш чок болдурар бе деп айтырыгга ол ынчаарла харыылавайн барган.

Ынчаарга, 1952 чылда Францияныҥ, Англияныҥ болгаш АҚШ-тыҥ чазактарының Совет Эвилелиниҥ киржилгези чокка, база ССРЭ-ниҥ эрге-ажыктарын дорт үреп ажылдап кылганы «допчулатынган керөөни» чугаалажып көрүүшкүнден кызып үндүрериниҥ Француз Чазактын ойталаашкыны австрий керөөниҥ төлевилелин чугаалажып көрүп үргүлчүлөөрин болдунмас кылып турар. Ооҥ-биле кады, «күрүне керөөзиниҥ эрги төлевилелининиҥ үндезининге моон соҥгаргы чугаалажыышкыннар болдунмас» деп Австрияныҥ Чазаа 1952 чылдың июль 31-де-ле медеглөөн дөөрзин, база 1952 чылдың май 24-те Австрияныҥ Даштыкы Херектер Министри Дөөрги Грубьер «Австрия 1949 чылдың үндезининге эвес, харын 1952 чылдың үндезининге чугаалажыышкыннарны чорударынга белен» деп медеглел кылган дөөрзин Совет Чазак барымдаалавайн барып шыдавас. Австрия биле күрүне керөөзиниҥ үүлдериниҥ хөй-кезиниҥ талазы-биле чөпшөөрежитинген төлевилелинге удур эрткен чылын кылган бодунуҥ тускай медеглелдериндеН Австрий чазак ойталаваан дөөр дугайын Совет Чазактың алганы, Австрияныҥ Чазааныҥ бо чылдың август 19-тагы нотазы база херечилеп турар.

«Допчулатынган керөөниҥ» төлевилелинден ойталаарынга бодунуҥ чөпшөөрежилге бөөрин Францияныҥ Чазаа бодунуҥ август 17-деги нотазында чамдык баштайгы негелделербиле холбаштырып турар, ол чорук австрий керөөниҥ чугаалажып көрүүшкүнүнүҥ талазы-биле үүгле чаа нарыыдаашкыннарга болгаш озалдаышкыннарга чедирер, ооҥ-биле Совет Чазак чөпшөөрежип шыдавас.

Францияныҥ Чазааныҥ нотазында саналдатынган, август 31-де Даштыкы Херектер Министрлериниҥ оралакчыларының чөвүлел хуралын чыылдырар дугайында үүл дөөрге, бо айтырыг талазы-биле бо чылдың май 25-теги нотада тайылбырлатынган бодунуҥ туружунуҥ дугайын сагылдырары өргежок чугула деп Совет Чазак санап тур, оралакчыларныҥ чөвүлел хуралы үүг-ле бир дөрт талалыг доктаамал оргак апаар болгаш ындыг чөвүлел хуралды чыылдырары Даштыкы Херектер Министрлериниҥ Чөвүлелиниҥ хүлөөлгезинге хамааржыр, ол чөвүлел бо таварылгада ол айтырыгны чугаалажып көрөөн дөөрзи билдингир болгай.

Австрий айтырыгныҥ герман проблема-биле харылзаазынга хамаарыштыр үүл дөөрге, Совет чазак бодунуҥ август 4-теги нотазында киирген медеглелин, үүл дизе, «герман проблеманы шиитпирлөөриниҥ талазы-биле болдунуп болур чедиишкиннер австрий айтырыгны шиитпирлөөринге база идиг берип болур ийик» дөөрзин бадыткаар херек деп санап турар. Ооҥ-биле кады, бо чылдың июль 15-теги нотазынга Францияныҥ Чазаа база-ла герман проблема-биле австрий керөөниҥ билдингир харылзаазының бар турарын барымдаалааны билдингир болгай, үүге дөөрге герман проблема болгаш австрий керөө деп ийи айтырыгларны чугаалажып көөрү-биле дөрт күрүнелериниҥ даштыкы херектер министрлериниҥ чөвүлел хуралын чыылдырар дугайында саналды ол нотада кылган.

Совет Чазактың моон-биле бир дөмей ноталарын Великобританияныҥ болгаш АҚШ-тыҥ чазактарынга база чоруткан».

(СЭТА).

Австрия-биле күрүне керөөзиниҥ дугайында Австрияныҥ Чазаанга

СОВЕТ ЧАЗАКТЫҢ НОТАЗЫ

Август 29-та ССРЭ-ниҥ Даштыкы Херектер Министерствозу австрий күрүне керөөзиниҥ дугайында Совет Чазактың нотазын Австрияныҥ Москвада Элчин черинге чоруткан, нотаныҥ бижимелин моон адаанда парлап турар.

«Австрий федералдыг Чазактын август 19-тагы харыы нотазын алганы-биле холбаштыр ССР Эвилелиниҥ Даштыкы Херектер Министерствозу болза, ССРЭ-ниҥ Чазааныҥ июль 29-тагы нотазында салдынган айтырыгга чогумчалыг харыыны Совет Чазак үстүнде айтынган нотадан тыппаан дөөрзин медеглөөр херек деп санап тур.

Үстүнде айытынган үүлдериниҥ ужурундан, Совет Чазак болза, «допчулатынган керөөниҥ» төлевилелин австрий чазак мурнундагы хевөөр деткивишаан турар бе, база австрий чазактың 1952 чылдың июль 31-деги меморандумда күрүне керөөзиниҥ колдуунда чөпшөөрежитинген төлевилелиниҥ үндезининге моон соҥгаргы чугаалажыышкыннар (австрий керөөниҥ дугайында) болдунмас дөөр дугайында ооҥ медеглели күштүг хевөөр болур бе дөөр дугайында айтырыга тодаргай харыыны Австрий Чазак берзин деп бодунуҥ дилөөн база катап бадыткап тур.

Австрий Чазакка дыннадыры-биле Министерство моон-биле кады австрий керөөниҥ төлевилелиниҥ дугайында айтырыг талазы-биле Францияныҥ, Англияныҥ болгаш АҚШ-тыҥ чазактарынга Совет Чазактың нотазын чорудуп турар».

Көжүп чоруур садыгларны организастаан

Бии-Хем райпонуҥ баштаар чери колхоз ховуларында болгаш тайгада ыяш белеткелинде ажылдап турар ишчилерни калбак хереглелдиҥ бараанныры-биле хандырар көжүп чоруур садыгларны организастаарын шиитпирлөөн.

Ону барымдалааш, Хадын магазининиҥ өргелекчизи өш Микова, Сушь магазининиҥ өргелекчизи өш Конева олар ховуда ажылдап турар колхозчуларга, механизаторларга бараанныры боттары барып садыглап турарлар.

Ырак-узак черлерде сиген, тараа кезилдезинде ажылдап турарларга барып ажылдаар көжүп чоруур тускай садыгларны районнуҥ өске-даа черлеринде организастаан.

Район төвүнден организастаан көжер садыгныҥ садыглакчызы өш Исаев чугула хереглелдиҥ бараанныры «Кызыл тараачын», Ленин аттыг, Кочетов аттыг колхозтарныҥ ховуу бригадаларынга өөлчештир барып садыглап турар.

Көжер садыгларны организастаан чорук амгы үеде дүжүт ажаалдазында болгаш мал чеминиҥ белеткелинде ажылдап турарларны хандырарынга, база оларныҥ бедик бүдүрүкчүлүг ажылдаарынга улуг рольдуг болуп турар.

К. ОЮН.

Иван Сергеевич Тургенев

(Мөчээн хүвүнден бээр 70 чыл болганынга)

Улуг орус чогаалчы Иван Сергеевич Тургенев бистиң Төрээн чуртувустуң төөгүзү-биле холбашкан улуг болуушкуннар-биле долдунган улуг чуртталганы чурттап эрттирген. Ол чеди хар үгле ажып чорда декабристерниң тура-халыышкыны болган, ол баштайгы марксисчи организация —«Күш-ажылды хостаарышың бөлүү» тургустунар чылда өлген. Тургенев бодунуң дөртен чыл үргүлчүлээн литературжу ажылчорудулгазының үезинде амыдыралды кичээнгейлии-биле көрүп чораан. Добролюбовтуң кайгамчыктыг үнелээшкинин ёзугаар алырга ол «ниитилел тургузуушкунунга болгаш бодунуң чогаалдарынга салыышкынвар болур чаа негелделерни болгаш чаа идеяларны дүрген тыптар чораан болгаш келир эвлчегде тургустунуп турар айтырыгга кичээнгейни угландырар чораан».

Тургеневтиң чогаал ажылының эн дүлүк үези эрткен XIX үүс чылдың дөртен, бежен болгаш алдан чылдары болур. В. И. Ленининиң айытканы-биле алырга, «Ол үе бүгү ниитилел айтыыглары кул эдилелдиг эрге-биле болгаш оон артыышкынары-биле демиселче мөөннетинип турган» болур. Тургенев кул эдилелдиг тургузугнуң араатанзыг чоруун дыка бичезинден-нө көрге берген ол иезиниң ээлел черинге тургаш, бодунуң төрүтүнген аңгыызыгууру болгаш кижизидилгези дворянын болза-даа, кул эдилелдиг күүлелдиң болгаш кара-туразында аажылар чоруктуң бужарын ынчаарда-ла биле берген. Мурнакчы орус литератураның чогаалдары «Угаандан човулан», «Евгений Онегин», база Лермонтовтуң хайыра чок шүгүмчүлекчи шүлүктери болгаш Гогольдуң «Ревизор», «Өлүг сүнезиннер» деп чогаалдары-биле танышканның сөөлүнде кулдуг эрге-чагыргага хөөн чокталыышкын Тургеневке күштүү-биле төрүтүнген. Тургеневтиң Белинский-биле найыралы дыка улуг ужур-дузалыг . болган, оортан ол демократтыг үзел-бодалдарны алган, орус улустуң амыдыралын өөренип көөрүнче болгаш үлегерлиг кылдыр көргүзериче ону хандыкшыткан.

«Мээн кол дайзыным—кулдуг эрге-чагырга» деп Тургенев сактып бижээн. Чогаалчы оон-биле «эчизинге чедир» демисежир болгаш оон-биле «кажан-даа эптешпес» деп шиитпирлеп алган. Ол демиселдиң чидиг чепсээ болза ниитизи-биле «Аңчының демдеглелдери» деп адатынган рассказтар болуп турар. «Аңчының демдеглелдери» деп чогаалынга Тургенев кара-туразында болгаш дошкун хажагай—зверковтарның, стегуновтарның, пеночкиннериң болгаш өске-даа ол чергелиглериң кижи нүүр чок чоруун чаза шаап илереткен болгаш оларның арнын чажыртынган көжегезин ап октап шыдаан. «Бурмистр», «Малиналыг суг», «Контора» деп рассказтарынга тараачыннарны бүрүн хоозуралга чедирип чораан чагырыкчы-кулактарны, оларның боттарының чагырткан кижилерин шоодуп чораан дүржок чоруктарын эн шынчы ёзу-биле кам-хайыра чок көргүзүп чораан. «Аңчының демдеглелдери» деп чогаалдың дугайында Герцен мынчаар бижээн: «Помещик өг-бүленин чурттталгазы мооң мурнунда хөй-ниитиниң мурнунга кочу-шоодуг болуп, кижи көөр хөөн чок болгаш бужарчүдек кылдыр көргүстүнмээн турган».Николай Палкинниң чазаа болгаш хаан боду «Аңчының демдеглелдериниң» чырыкка парлатынып үне бергенин улуг ышкындырыг болган-дыр деп көргеннер. Ону парлаарын чөпшээрээн цензор дүжүр ойлатырган, а Тургеневтиң бодун хоругдааш, оон Орёлда ээлел черинче каш чылдарның дургузунда шөлүп чорудупкан.

Тургенев кул эдилекчилерин чаза шүгүмчүлевишаан, кулданыышкынга турган тараачыннарны сеткил-сагыштың улуг човалгазы-биле чуруп бижип чораан. Угаалык болгаш хөйнү көрген Хорь, өөрүшкүлүг болгаш эки үүлдерни күзеп чоруур Касьян, ширинн, ынчалзажок эки сеткилдиг Бирюк, салымныг ыраажы Яков—бо бүгү бүдүш-хевирлер бодунуң ханы уткалыы болгаш байлакшылдыы-биле орус номчукчуларны бодунче хаара тутпайн баар аргажок күштүг турганнар. Тургенев тараачын уругларны онза күштүү-биле чуруп бижээн — «Болчажыышкын» деп чогаалда изиг ынакшылдыг Акулинаны, «Петр Петрович Каратаевте» Матренаны, «Дириг күүлерде» Лукерьяны шак ынчаар чуруп көргүскен. Ол бүдүш-хевирлериниң ужур-дузалыын Белинский хамыкты мурнай үнелеп көре берген. Оон чугаалап чорааны болза, Тургенев «улус чонга оон мурнунда кым-даа анаа барып көрбээни таладан чедип келген-дир».

Тургеневтиң салымныг чогаалчы болуп чорааныың херечизи 1855 чылдан 1876 чылга чедир үениң ийтинде-ле алды романнарны бижип үндүрүпкени болур. Оларның кайызыдаа ынчаардагы орус амыдыралга холбашкан чугула айтырыгны көдүрүп турган. «Рудин» болгаш «Дворян уязы» деп романнарга кул эдилекчизи хаанныг эрге-чагырганың

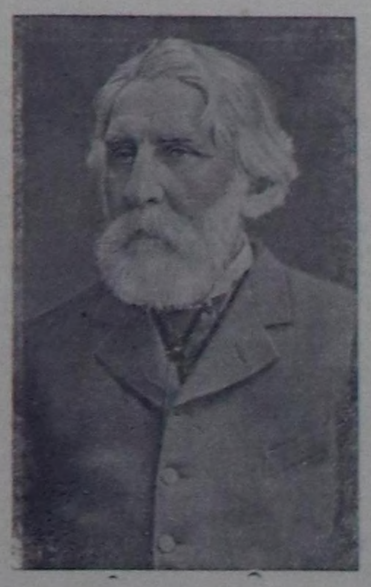

үреп кааны, кылыр үвези чок, боттары артык кижилер апаргылаан дворян интеллигентилерни көргүскен, олар ажылдап хөделиксээрлер, ынчалзажок оларның каас сөстерябиле ажыл-ижиниң аразында дүүшпес турары оларны дөмей-ле артык кижилер болдурбушаан турарын көргүскен. Тургенев баштайгы романнарын тургузарда-ла «чогаадыкчы ёзу-биле маадыржыткан» кижилерни чуруп бижириниче чүткүп чораан. Ындыгларны ол «Бүдүүзүнде» деп романга бижээн. Ынчаарда Россияга революцияның чалгыы күштелип турган. Ол романның маадырлары Инсаров биле Елена болгар улустуң национал хосталгазы дээш демиселге боттарын бүрүн бергеннер. Ол романны Добролюбов бедии-биле үнелээн, ол дугайын бодуңуң «Ёзулуг хүн кажан үнүп келир ирги?» деп үүлүнге бижээн. Ол роман Тургенев боду күзевейн-даа турза, революсчу пропаганданың чайынанчак үлегер-чижээ болуп турар. В. И. Лениннии-биле алырга, «ол өй-тап монархияже болгаш дворян конституцияже чүткүп чораан», ынчангаш ол революстуг демократия-биле харылзаазын үскеш, тургустунары-бкле денге ажылдап эгелээни «Современник» журналдан үнген

Оон ол чарлыышкыны Тургеневке хоралыг саалдарны чедирип болур турган, чүге дээрге, ол бир эвес орус боттуг амыдыралды чуруп көргүзерин соксаткаш, реалистиг сруктан үне бээр болза, ындыг болу бээр ужурлуг турган. Ынчалзажок ындыг чорук аңаа таварышпаан, оон миниишкини-биле алырга мындыг «чурттталганың боттуг үүлүн ылаптыг болгаш күштүг көргүзери литературнуң эн улуг аас-кежин, ол шынныг үүлдү көргүзери оон хууда бодалдарынга дүүшпейн турар-даа болза, ындыг болур ужурлуг». Ол шынның тиилелгези «Адалары биле ажы-төлү» деп романга көүлген. «Добролюбов биле Чернышевскийниң тараачын демократизмни сиинникен либерал-дыр» деп В. И. Ленин оон дугайын ынчаар чугаалаан. Бодунга кандыг-даа өөреникчилерни артырып кагбаан, чаасканзыргай болгаш халалыг байдалга чурттталгазын эрттирген Базаровту чуруп бижип турган, Тургенев оонак дүжүметтериң бүдүш-хевирин бүрүнүбиле хүлээп ап шыдавас турган. Ынчалзажок ол оонак дүжүметтериң «аристократтардан» деннелге чок арткык күштүүн кайгамчыктыыбиле көргүскен.

Тургеневтиң чамдык чогаалдарынга реализмниң күжү кудулаан турзадаа олар өлүп читпээннер.

Тургенев литературжу амыдыралының сөөлгү хүннеринге чедир орус амыдыралдың депшилгелиг болуушкуннарынга хайныышкынныг сонуургалын кадагалавышаан чораан. Ол «Прозалыг шүлүктөр» деп кыска рассказтарынга орус көдээ суурилуң бөдүүн амыдыралынга ынакшылын, орус тараачынның эки сеткилдиин болгаш чоргаарын (Прозалыг шүлүктериниң «Ийи байлар» деп кезээ), орус революсчу херээжен кижинин маадырлыг чоруун («Ужар» деп чогаалга) алдаржыдып ырлап көргүскүлээн. Тургенев төрээн дылының дугайында ханы патриотчу чоргаарал-биле мынча деп чугаалаан: «Мээн төрээн чуртумнуң салым-чаяанының дугайында сөзиглелдериниң хүннеринде, аар-берге бодалдарның хүннеринде—сен меңээ деткимче болгаш чөленгниш сен, улуг, күүлүг, шынчы болгаш хостуг орус дыл!... улуг улуска ындыг дыл бердинмээн дизе, канчап бүзүрээр боор!».

Чогаалчы «төрээн улузунуң хөгжүлдезин», оон бүдүш-мөзүзүн, оон үрээниң болгаш арыг-сеткилиниң амыдыралын, оон салым-чаяаннарын болгаш улуг херектерин» бодарадып бижиирин чурукчунуң дээди кежии деп санап чораан. Ол сорулганы үгле реалистиг уран-үүлдүң дузазы-биле шиитпирлеп болур турган, ынчаарга Тургенев боду ёзулуг реалистиг кижи турган. Ол чогаалчыларның мурнунга харыысалгалыг сорулгаларны салган. «Карачаңгыс талант дээрге, ыракта четпес, ыпчангаш чон-биле доктаамал харылзаа хөрек!..»—деп чогаалчы чугаалап чораан.

Чогаалчы ол принциптерни бүгү назынында сагып чораан. Орус амыдыралдың бүгү боттуг талаларын көргүзүп турар бүдүш-хевирниң дыка хөй үлегер-чижектерин ол чогаалдарынга тургускан. Рудиннерниң болгаш кирсановтарның, инсаровтарның болгаш базаровтарның бүдүш-хевирлери бодунуң үезиниң эн-не тодаргай илергейлээшкиннери болуп турарлар. Ол ышкаш Тургенев херээженнериң бүдүш-хевирлерин, оларның төрээн чуртунга ынаан база онзазы-биле чуруп көргүзүп чораан.

Тургенев болза Лаврецкийнин, Еленанын, Базаровтуң иштики сагыш-сеткилин илергейлеп шыдаан кайгамчыктыг чурукчу-психолог болур. Тургенев кижини чуруп көргүзерде ону долгандыр турар ёзулугла орус амыдыралда бар үүлдерби-биле дүүштүрүп тургаш көргүзүп чораан.

Тургеневтиң чогаадылга мергежилин Белинский бедии-биле үнелеп чораан. «Оон чурумалдары кажан кезээде шын, олардан силер бистиң төрээн, орус бойдузувусту кезээде билип алыр силер»—деп шүгүмчүлекчи бижээн.

Тургеневтиң бойдус чурулгалары аажок хөй янзы, эн чараш болгаш тодаргай, болуушкуннар-биле сырый холбаалыг.

Тургенев дылдың кайгамчык мастери чораан. Оон чугаазы кайгамчык шыныг, словарыны барымдаан, чедингир деннелгелерлиг, домактарны тургусканы бөдүүн болгаш билдингир болганы-биле оон дылы тергиин байлак болгаш чонга билдингир чораан. Тургенев маадырларының чугаа-домааның дылынга улуг кичээнгейни салып чораан. Орус дылдың төөгүзүнде Тургеневтиң ролю дыка ужур-дузалыг болгаш хүндүлүг.

Тургеневтиң чогаадылга мергежили реализм колдаан турган. Ол боду сатирик эвес чораан, ындыг болзадаа эрге-дужаал сүрерлерни болгаш реаксылыг кижилерни чуруурда аңаа эн тааржыр хөлегелиг бүдүш-хевирлерни тып алыр чораан.

Тургенев Германияга болгаш Францияга хөй чылдарда чурттап турганы-биле барыын-европа амыдыралды эки билир чораан. Ол Барыын чүктүң культуразының депшилгелиг чаалап . алыышкыннарын бедии-биле үнелеп чораан, ол Россияга Шекспирни, Гетени, Золяны пропагандалап нептередип турганыбиле кады Барыын чүктүң буржуазтыг бужар-чүдек чоруун чаза-шаап илергейлевишаан чораан.

Мурнакчы орус культураның хөгжүлдезинге Тургеневтиң киирген салыышкыны дыка улуг. В. И. Ленин чогаалчының кемчок хевирлиг үзелбодалын демдеглевишаан, оон дылдың улуг мастери, улуг реалист-чурукчу болуп турарын бедии-биле үнелээн: «Тургеневтиң, Толстойнуң, Добролюбовтуң, Чернышевскийниң дылы—улуг чаагай болгаш күчүлүг дээрзин силерден дээре билир бис»—деп либералдарга харыылаан.

Тургеневтиң салгалы чурттап турар болгаш бистиң чуртувуска ол кажан-даа өлүп читпес. Оон кайгамчыктыг чогаалдары он-он дылдарда хөй санныы-биле парлатынып турар. Совет театрның сценазында Тургеневтиң «Нахлебник», «Башлакчыда эртенги чем» деп шиилери болгаш «Деревняда ай» деп социал-психиологтуг комедиязы чедиишкиннии-биле көргүстүнүп турар. Чогаалчының дараазында сөстери эн күштүү-биле сагындырар: «...космополит дээрге тик-тир, тиктен-даа дора-дыр; улустан дашкаарлаан, чогаал-даа, шынныг үүл-даа, чурттталгадаа, кандыг-даа үве чок».

Тургеневтиң чогаалдары утундурбас бүдүш-хевирлериниң бүдүш-мөзүзү-биле ыраккы эрткен үениң чурумалдарын ажыдып берип турар. Оон чогаалдары совет аныяктарны улуг, күчүлүг, шынчы болгаш хостуг орус дылга ынакшылга, бодунуң Төрээн чуртунга болгаш улузунга кызыгаар чок бердиниишкинге кижизидип турар.

А. ЦЕЙТЛИН,
филология эртемнериниң доктору.

Дүжүт ажаап алыышкынының болгаш күрүнеге тараа белеткелиниң темпизин дүргедедир

Шөлдерде социалистиг чарыш

Танды районнуң ажылчы чоннары бедик политиктиг болгаш күш-ажылчы көдүрлүүшкүн-биле ажылдап турар. Олар бо чылдың күрүне планын хуусаа бетинде күүседири дээш лемиселди калбартып турар. Дүжүт ажаап алыышкыны эгелээри-биле кады районда партияның эге организациялары социалистиг чарышты калбартырының элээн хемчеглерин алган.

Тараажылар болгаш механизаторлар боттарынга тодаргай хүлээлгелерни ап, бригадалар, звенолар болгаш колхозтар аразында социалистиг керээлерни чарганнар. Социалистиг чарышты күүседири дээш, дүжүт ажаап алыышкынында болгаш күрүнеге тараа дужаалгазында эвээш эвес чедиишкиннерни тараажылар болгаш механизаторлар чедип ап турарлар. Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң ажыл-ишчилери райкүүскомнуң болгаш СЭКП райкомунуң шилчиир Кызыл тугун чаалап алган. Бо колхозта ниитиниң малынга чемнер белеткели 80 ажыг хуу күүсетинген. Сиген белеткелинде артельдиң кежигүннери эштер Е. Суражаева, Н. Перевалов, Л. Глухов болгаш өскелер-даа эки ажылдап, бүдүрер ажылдың нормаларын үргүлчү-ле 150—200 хуу күүседип турар.

Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артели (колхоз баштаар черниң даргазы эш Д. Есипов, партия эге организациязының секретары эш А. Санчай) күрүнеге тараа дужаалгазының талазы-биле районда бүгү колхозтарның мурнунда чоруп турар. Бо колхоз планныг онаалдазын бүрүн дужааган. Ында дүжүт ажаап алыышкынында ажылдап турар комбайнёр эш И. Раскин «Сталинец—6» деп комбайн-биле хүнде ийи үш хүннүң ажыл нормазын комбайнёр эш А. Поломешнов «С—4» деп боду чоруур комбайн-биле хүн-бүрүнүң ажыл нормазын 200—250 хуу күүседип турар. Комбайндан тараа хүлээп алгаш, сөөртүп турар эштер Г. Аникин, М. Загайченко, В. Старовойцев, А. Чертов, саван хөпээннекчилери эштер В. Пивоварова, В. Казанцева олар күш-ажылынга үлегерин көргүзүп турарлар.

Дүжүт ажаап алыышкынының темпизин Сталин аттыг болгаш «Кызыл партизан» колхозтар күштелдирип турар. Олар бүгү ажаап алза чогуур планының 65 хуузун күүсеткен. Ол колхозтар агитас-массалыг ажылдарны тараажылар болгаш механизаторлар ортузунга бедик деннелге тургусканы-биле ажылдың темпизин дүргедедир арганы чедип алган. Агитатор эштер Зинцов, Плотникова, Чудаков олар хүн-бүрү хову бригадаларынга беседаны, солун номчулгазын чорудуп, агитхуудустарны үндүрүп, бүдүрүлгеде мурнакчыларның чедиишкиннерин тайылбырлап турарлар. Хову турлагда көжүп чоруур библиотека чогуур санныг номнар-биле тараажыларны хандырып турар.

Агитаторлар тараажыларның, механизаторларның социалистиг чарыының түннелдерин үндүрүп, бригаданың, комбайн агрегаттарының хуралдарынга үргүлчү чугаалажып турарлар. Чамдык колхозтарда партийжи-политиктиг ажылдар кошкак чоруп турганы-биле ында ажылдың темпизи куду болуп турар. Ындыг байдал «Революцияның чалбыыжы» колхозта бар болуп турар. Ында дүжүт ажаап алыышкыны оожум чоруп оон үгле 34 хуузун, тараа дужаалгазының планын үгле 40 хуу күүсеткен. Ам мурнакчы көдээ ажыл-агый артельдериниң үлегери-биле ажылдаары чугула.

С. ТУШКОВ.

Шефчилерниң чедирген дузазы

Областа колхозтар даргаларың белеткээриниң ортумак школазының өөреникчилери чоокта чаа Каа-Хем районда «Ленинчи орук» колхозка барып, дүжүт ажаап алыышкынынга үлегерлии-биле дузалашканнар. Школадан колхозка 25 кижи шефтеп, ийи бөлүк болуп алгаш ажылданнар. Бирги бөлүкте 12 кижи комбайндан хүлээп алган тарааларны арыглаарынга, ийиги бөлүкте 13 кижи комбайнның эрттип шыдавас, аңаа шаптык болуп турганы кадыр орукту аштаарынга ажылдап киргеннер.

Тараа арыглаар бөлүк колхозка 40 тонна ажыг тарааны эки шынарлыг кылдыр арыглап берген. Ол ышкаш комбайн оруу аштаар бөлүк бедии бир метр, калбаа боду чоруур комбайн хос эрттип турар, берге кадыр орукту колхозка кылып берген. Мурнунда комбайн болгаш өскедаа машиналар эртпейн турган орук ам кандыг-даа машина эрттип турар апарган. Шефчилер бир хүнде колхозка улуг ажылды бүдүрүп бергенин колхозчулар өөрүп четиргенин илередип турганнар.

О. ЧАМЬЯН.

—o—

Колхозчу мурнакчылар

Сүт-Хөл районда Сталин аттыг колхозтуң хову бригадазында тараажылар дүжүт ажаап алыышкынын кыска хуусаада чорудар дээш бүгү күжүн болгаш аргаларын берип турарлар. Ол бригаданың кежигүннеринден эштер Маадыр-оол, Оюу, Ойнаарак болгаш Дылдыы олар тараа арыглаарынга мергежип, хүнде 4 тонна тараа арыглаар тургаш, 6—7 тонна чедир арыглап турар.

Ол ышкаш тараа кезер машинада ажылдап турар эш Дозураш хүнде 3,5 ганы кезер планын 5 га чедир күүседип, үлегерин көргүзүп турар.

М. МИЖИТ.

—o—

Күскү тарылга эгелээн

Бии-Хем районнуң колхозтары күзүн чажып тарыыр көктарааның тарылгазын чорудуп, ону бедик агротехниктиг деннелге эрттирип турар. Ол чаа культураны бо чылын районнуң бүгү колхозтары боттарының ховуларынга тарыырлар.

Күзүн чажып тарыыр көктарааны «Кызыл тараачын» колхоз 70 ганы, Кочетов аттыг колхоз 45 ганы, «Искра» колхоз 20 ганы эки шынарлыг кылдыр тараан. Оон тарылгазы эм-даа уламчылап турар.

Ол ышкаш районнуң колхозтарында күзүн тарыыр кызылтастың тарылгазын эгелеп турар.

К. ОЮН.

Техниканы чөп ажыглаар

Чаа-Хөл районда МТС-тиң комбайнёру Бавуу, комбайнёрлар курзун дооскандан бээр ийи чыл ажып турар. Ол комбайнның техниктиг ажылдарын кончуг эки билир комбайнёрга санатырып турган.

Бо чылын Чаа-Хөл районда хөй тарылга шөлдүг Молотов аттыг көдээ ажыл-агый артелинге дүжүт ажаап алыышкынын кыска хуусаада эрттирзин дээш чоруткан. Баштайгы хүннерде Бавуунуң комбайны биче туруп каап, мүн-не үгээр ажылдап чоруп турган. Оон бүдүрүкчүлүү дыка куду. Колхозка комбайн ажылдап келгенден бээр 13 хонук эрте берген, а комбайнның кескен тараазы үгле 24 гектар болган. Оон ындыг куду бүдүрүкчүлүү комбайнда эвес, харын комбайнёр Бавуу ажылга харыысалга чок болуп, комбайнны үргүлчү үрээр, бирги чергениң техниказын шын ажыглап шыдавас, чалгаа, олутпайы-биле тайылбырлаар ужурлуг.

Комбайнёр Бавуу эрткен чылын база-ла Молотов аттыг колхозка дүжүт ажаап алыышкынынга дыка куду бүдүрүкчүлүг ажылдап турганын кым-даа билир болгай. Комбайн эки ажылдазын дээш колхозчулар комбайнёрну аъш-чем-биле багай эвес хандырып турда-ла, аъш-чем дээш ооң негелдези ажылдаарындан артып турар. Чаа-Хөл МТС-тиң директору, районнуң көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер эргелели комбайнёр Бавуунуң дүжүт ажаап алыышкынында четпестерин дарый узуткаарынче хемчеглер алыры негетинип турар.

Х. КУНГАА.

КАА-ХЕМ РАЙОНДА КОЛХОЗЧУ ТУДУГЛАР

1953 чылда тудугларның планын күүседир дээш Каа-Хем районда «Победа» колхозтуң тудугжулары чүткүлдүг ажылдап келген. Бо чылдың бирги чартыында тудуг бригадазы 4 чурттталга бажыннарын тудуп дооскан болгаш ол бажыннар колхозчуларның ажыглалында бүрүн кирген. План ёзугаар чангыс-аай хевирлиг үш мал кажаадарының, дарганнаар бажыңның, гаражтың, школаның тудуглары доозулган.

Эш П. Санаровтуң удуртканы доктаамал тудуг бригадазы элээн каш звенолар кылдыр үстүп алгаш ажылдап турар. Бир звено пилорамада ажылдап, ында эки мергежилдиг кижилер хандыртынып, ук звено эки түннелди көргүзүп турар. Пилорама звенозу болза, эки шынарлыг дилдинген 100 кубометр манзыларны тудугжуларга берген. Тудуг бригадазының ийиги звенозу тудуг ыяжын сөөртүп, ында ажылдап турар кижилер ыяштын, сөөртүлгезин шалыпкын чорудуп, ону пилорамага болгаш тудуг шөлүнге дүрген чедирерин хандырган. Тудугжу специалистерден тургустунган үшкү звено болза, тудуг объектизинде бажыннарның тудуун кылып турар. Бригадада кылган ажылдың үчёду эки тургустунган болгаш күш-ажылдың сагылга-чуруму экижитинген.

Тудуг бригадазы колхозтуң суурун чаагайжыдар болгаш ногаанчыдар дугайында бодунуң мурнунда улуг сорулганы салган. Көдээ совет (даргазы эш Берестов) суурну чаагайжыдар дугайында айтырыгны сессиязының хуралынга чогуур өйүнде чугаалашкаш, шиитпирни үндүрген, ам ол шиитпир амыдыралда боттанып турар.

Ворошилов аттыг көдээ ажыл-агый артелинде тудугларның темпизи база дүрген чорутунуп келген. Тудуглар кылырынга күрүнеден берген чээлини болгаш чигелдеги колхоз чөп ажыглаан. Тудуг бригадазы болза, эки уксаалыг 20 баш чылгы мал кирер кажааны, ол малды ажаап турар малчыннар чурттаар чурттталга бажыңын кыска хуусаада туткан болгаш ажыглалда киирген.

Оон аңгыда тудугжу бригада ийи чурттталга бажыннарын, аът кажаазын болгаш уруглар яслизиниң оран бажынын тудуп доозупкан. Бо колхозтарда тудуглар дүрген темпиби-биле чорутунуп келген. Оон-биле чергелештир колхозчулар чаагайжыдыр туттунган чурттталга бажыннарынче шилчип кирер болгаш колхозтуң бүгү малы чылыг кажаалар-биле хандыртынар.

М. КРАВЦОВ.

Ажылчы чонга бараан болуп турар

Улуг-Хем районда улгатыр катышкан Киров аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчулары эрткен чылын 4 өрээлдерлиг магазин бажыны тудуп алганнар. Ол болза, районнуң өске көдээ магазиннеринден артык көрүштүг, бараанны аймак аайы-биле делгеп салырынга таарымчалыг-даа бажың болган.

Колхозчуларның идепкейлиг күш-ажылы-биле кылдынган ол чаа бажынны магазинниң эргелекчизи эш Шойдан ол-ла дораан хереглелдин бараанныры-биле долдурган. Совет садыгнын культуразы, оон ажылдакчызының чон мурнунга бараан болур хүлээлгезин ак-сеткилдиг хандырары дээш Шойдан могаг чок ажылын илередип келген. Ол үгле садыын чогуур шагында ажылдадып, хереглекчилерге оларның негелделери дээш ээлдек болуп турар эвес, оон-биле кады ажылчы чоннуң ортузунга тайылбыр массалыг ажылды база соксаал чокка калбартып турар.

Бараан саарылгазының планын ол магазин үргүлчү ажыр күүседип турар, ылангыя садып алыышкыннардан дагаа чуургазының чыл планын июль 10-да ыракта ажыр, көдээ ажыл-агыйның өске-даа продуктуларын бедик көргүзүглөрлиг күүсеткен. Бодунуң хүлээлгезинден аңгыда эш Шойдан хөй-ниитичи болгаш агитасчы болуп, үгле июнь айда безин 1288 рубльдин янзы-бүрү номнарын чон ортузунга ол тарадып садыглаан.

М. ДУНГАР-ООЛ.

Улус демократиязының чурттарында

Кыдаттың үлетпүрүнүң техниктиг чепсегленишкининиң өзүлдези

ПЕКИН. Кыдат улустуң мурнунда туруп турар калбак экономиктиг тургузуушкуннуң сорулгалары болза, үлетпүрүү техника-биле дүрген чепсеглээрин, техниканы болбаазырангайжыдарын, чаа машиналарны болгаш механизмнерни нептөредирин негеп турар.

«Дунбэйжибао» солуннуң дыннадып турарын ёзугаар алырга, бо сорулгаларны Соңгу-Чөөн Кыдаттың ажылчыннары, инженерлери болгаш техниктери чедиишкинниг шиитпирлеп турар. Солуннуң медээлээни-биле алырга, ол черниң электри үлетпүрүүн машина тудуп турар 20 заводтары болгаш бүдүрүлгелери эрткен чылдың бирги чартыының дургузунда чаа хевириниң 155 продукцияларының бүдүрүлгезин шиңгээдип алган, оларның чамдыктарын ам массалыы-биле бүдүрүп үндүрүп турар. Амгы үеде машина тудугжуларының бүдүрүп үндүрүп турары үлетпүрүнүң чаа продукциязының хевирлериниң иштинде—дүрген ажылдаар дарганнаар станоктар, кестирер болгаш өрүмнээр чаа станоктар, кезектер ажылдап кылырда оларны хоюглаар станоктар болгаш өске-даа дерилгелер бар.

1953 чылдың ийиги чартыының дургузунда Соңгу-Чөөн Кыдаттың бүдүрүлгелери үлетпүр продукциязының улам хөй чаа хевирлерин бүдүрүп үндүрер. Ам үеде чамдык бүдүрүлгелер чуртта бир дугааргы 6 муң киловатт гидравлик турбогенераторларның, күчүлүг трансформаторларның, совет хевириниң револьвер станоктарның болгаш үлетпүрүнүң өске-даа дерилгелериниң бүдүрүлгезиниң талазы-биле белеткел ажылдарын чорудуп турар.

Кыдаттың үлетпүр продукциязының чаа хевирлерин шиңгээдип ап турары болгаш бүдүрүп үндүрүп турары кыдат улуска Совет Эвилелиниң чедирип турар дузаламчызы-биле тудуш харылзаалыг деп солун демдеглеп турар.

Польшада мурнакчы бүдүрүлгелер

ВАРШАВА. Август айның бүдүрүлге планнарының хуусаа бетинде күүселдезиниң дугайын Польша Улус Республиканың бүдүрүлгелери рапорттап турар.

Силезтиң чеди шахталарының коллективтери августуң планын хуусаазындан ийи хонук эрте күүседкен. Бо шахталарның дагжылары ай төнчүзүнге чедир овааже 35 муң ажыг тонна хөмүр дашты пландан ажыр бээр деп хүлээнгеннер.

Алдыы-Силезтиң «Торез» шахтазының коллективи ай планын август 28-те күүседкен.

Польшаның найсылалының дыка хөй үлетпүр бүдүрүлгелери, Лодзиниң чамдык пөс-таавы фабрикалары, Краковтун, Люблиннин, Вроцлавтың элээн каш бүдүрүлгелери августуң планын хуусаазындан эрте күүседкеннер.

Ажылчы чонвуң кадыкшылының дугайында

СОФИЯ. Софияның кудумчуларының бирээзинде улуг ак бажың бедип үне берген. Бо болза, хоорайның чаа туттунган эмнелге чери-дир. Эмнелге черинде медицинаның амгы үедеги приборлары болгаш аппараттары-биле деритинген поликлиника, уруглар болгаш херээженнер консультациязы, диш эмнээр чер бар. Бедик билиглиг 100 ажыг эмчи тускай эртемниглер манаа чонга эмчи дузаламчызын чедирип ажылдаар.

Чоннуң кадык камгалалының дугайында сагыш салыышкын—улустуң чазаанын болгаш Болгарияның коммунистиг партиязының бирги чергениң сорулгаларының бирээзи болуп турар. Чоннуң кадык камгалалынга чылдың-на хөй санныг акшаны үндүрүп турар. Чижээлээрге, эрткен чылын бо сорулгага күрүне бюджединге 1924 миллион левти акшаландырган, ол болза, 1944 чылда кадык камгалалынга чарыгдаан түн. ден 30 катап хөй болуп турар.

(СЭТА).

Делегейде болуп турар чоруктарның допчулалы

ГЕРМАН АЙТЫРЫЫН ТАЙБЫҢ ШИИТПИРЛЭЭРИНЧЕ ОРУК

АКШ-тың, Англияның болгаш Францияның чазактарынга герман айтырыгның талазы-биле август 15-теги совет нотаны болгаш Герман Демократтыг Республиканың чазак төлээлериниң Москвага болган чугаалажыышкыннарының дугайында дыннадыгны чарлап үндүргениниң соонда буржуаз пропагандистер Совет Эвилелиниң политиказын хажыдар, ол документилерни чүгле бонн парламентизинге сентябрь 6-да болур соңгулдаларда Аденауэрниң бөлүүнге аштырыышкын таварыштырар шинчилиг сорулга кирген «пропагандисчи» базым кылдыр көргүзер дээш улуг күжениишкиннерни үндүргеннер.

Ынчалза-даа герман айтырыгны тайбың шиитпирлээриниң талазы-биле Совет чазактың хемчеглери улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун кошкадырынче, тайбыңны хевээр артырарынче болгаш быжыглаарынче угланган Совет Эвилелиниң ниити политиказының кезии болур шак ол фактыны буржуаз пропагандистер делегейниң хөй-ниитизинден чажырып шыдавааннар. Делегейниң улустары буржуаз пропаганданың оралдажыышкынынга удур герман айтырыының талазы-биле Совет чазактың шиитпирлерин чаңгыс-аай, тайбынга ынакшылдыг болгаш демократтыг Германияны тургузарынче чугула базым кылдыр чөптүү-биле көрүп турарлар.

Герман айтырыгны бүгү делегейге тайбың шиитпирлеп таарыштырарының төөгүлүг ужур-дузазын херекке албайн баар кижи-даа бар деп бе. Август 22-де Кремльге болган дүштеки шайлалгага эш Г. М. Маленков бодунуң чугаазынга «Германия бирле болза, Европага тайбыңны болгаш айыыл чок чорукту быжыглаарының эң чугула факторларының бирээзи, бир-ле болза, чаа агрессияның кол европейжи одаа болу берип болур» деп айыткан.

Герман улустуң мурнунда ийи орук туруп турар: чуртту аңгы-аңгы кезектерге чарарының болгаш агрессияның оруу, база чаңгыс-эптиң болгаш тайбынның оруу. Американың Катышкан Штаттарының деткип турары Аденауэрниң политиказы Германияның чарлыышкынын хевээр артырарынче, Барыын Германияны милитаризмниң болгаш адаан негелдезиниң одаа кылдыр хуулдурарынче угланган деп реаксылыг америк парлалга безин миннип турар. АКШ-тың монополистиг бөлүктериниң органы «Уолл стрит Джорнел» солуннуң мырыңай чоокта чаа бижээни болза: «Бистиң политикавыс Германияны чарылдырарының идеязынга үндезилетинген деп чүве билдингир болгай. Бистиң бүгү-ле кылган үүлдеривис азы кылыр бодап турар үүлдеривис ол-ла идеяга үндезилетинген. Германия бир кайгамчык хүн дагын катыжа берген турар деп идегелди албан ёзузу-биле медеглелде илередип тур бис, боттарывыстың хөделишкиннеривис-биле аңаа удур чүвени кылып турар бис, ол дугайын немецтер боттары-даа билирлер».

ССРЭ чазааның нотазы-биле база Москвага болган совет-герман чугаалажыышкыннар-биле холбаштыр парлалганың элээн хөй америк органнарынга Германияга хамаарыштыр АКШ-тың политиказын шүгүмчүлеп турар үүлдер көстүп келгилээн. Чижээлээрге, «Курьер-джорнэл» деп америк солун Совет чазактың чаа базымы (чугаа август 15-теги нота дугайында чоруп турар) биске чанчыл болуп бар чыдар шак ындыг байдал биске таварышкан: ол биске хеп-хенертен, мырыңай белеткел чок турувуста таварышкан». Ынчалза-даа херек болза, ол парлалга органнарының буруудадып турары чамдык америк дипломаттарның аваангыр болгаш угаангыр эвезинде эвес. Херек болза, үндезини чуртту башкаландырары болгаш Барыын Германияны чепсеглээри болуп турар, Германияда бүгү америк политиканың герман улустуң национал эрге-ажыктарынга удурунда болгаш оон ол политиканы шиитпирлии-биле ойтур шаап турарында.

Герман улуска санап четинмес хөй каража-когаралдарны таварыштырган делегейниң ийи дайыннарының уржуктары Аденауэрниң болгаш оон камгалакчыларының белеткеп турары чаа дайын үүү үүвеге чедире бээр ирги дээрзин бодаарынче Барыын Германияның сураглыг буржуаз бөлүктерин безин албадап турар. Чөөн болгаш Барыын Германияның арызынга чугаалажыышкыннар, Герман айтырыгның талазы-биле улуг күүнелериниң конференциязы, тайбың керээзин дүрген-не чарары дээш Барыын Германияда улам-на хөй кижилериниң чугаалап турары анаа эвес. Чаңгыс-эп, тайбың болгаш хостуг чорук дээш демисежип турар немецтер Эвилелиниң төлээлекчизи, Германияның мурнундагы концлери Вирттиң Москва чугаалажыышкыннарының дугайында бодунуң медеглелинге айытканы болза: «чүгле тайбың орук-биле чедип алдынган дугуржулгаларның дузазы-биле бистиң улузувуска тайбынны болгаш улам ыңайгы чечектелиишкинни хандырып болур деп бистиң бодалывысты чугаалажыышкыннарның түннелдери бадыткап турар-дыр. Совет Эвилелиниң туружу немец улустуң эргежыктарын харыылап турар деп чүвени бо таварылгада онзалап айтыры эргежок чугула».

Гитлержи агрессиядан каражадап-когараан, Германияның кожазы чурттарның хөй-ниитизи Совет нотаны болгаш Москвага болган чугаалажыышкыннарны герман милитаристерниң чаа агрессчи чорудулгаларын болдурбайн турар базым кылдыр бир үн-биле үнелеп турар. «Милитарисчи күштериң катап төрүтүнүлгезиниң айыылы Германияда амдыгаа чедир туруп турда, бүрүнү-биле айыыл чок байдалда турар бис деп миннип шыдавас бис. Империалистерге чарылдырткан болгаш эжеледип чагырткан Герман туруп турда, ол айыыл артпышаан турар. Герман айтырыын демократтыг шиитпирлээриниң талазы-биле Совет Эвилелиниң ылаптыг, шыны-биле чорудуп турар чугула, боттуг, ырак көрүштүг политиказын бүгү-ле күштериви-биле деткип турар бис» дээрзин «Сабад неп» деп венгр солун бижип турар. «ССРЭ-ниң хүлээп алганы саналдар тайбыңның чаа үезин ажыдып болур» деп Франциянын «Юманите» солуну демдеглеп турар.

Эш Г. М. Маленковтуң шыйып демдеглээнин ёзугаар алырга «Германияның салымы герман улустуң холунда». Чөөн-даа, Барыын-даа Германияда Москва чугаалажыышкыннарынга үнелелдер национал проблемазын шиитпирлээриниң херээнге, Европага тайбынны камгалаарының херээнге ында онаашкан харыысалганы герман улус билип турар деп чүвени херечилеп турар. Тайбың керээзин чарар дугайында, түр ниити-герман чазакты тургузарының болгаш ниити-герман хостуг соңгулдаларны чорударының дугайында совет саналдарны деткивишаан, Герман Демократтыг Республиканың Улус палатазы «Бистиң хөй кударалдыг улузувус ам, адак сөөлүнде кээп, чаңгыс-аай, хамаарышпас тайбыңа ынакшылдыг болгаш демократтыг Германияга база тайбың керээзинге чедирип келир орукка кирзин дээш, бүгү-ле күштери-биле ажылдаарын Чөөн-даа, Барыын-даа чүкте немецтерни» бодунуң шиитпиринде кыйгырган. Совет Эвилелиниң Германияны найыралдыг ёзу-биле көрүп турары, дайын шүүделдерин тыртар чорукту соксадыр дугайында болгаш ГДР-ниң сан-экономиктиг хүлээлгелерин чиигедир талазы-биле өске-даа хемчеглериниң дугайында Совет чазактың шиитпирлери Германияның бүгү тайбыңа ынакшылдыг күштериниң чөленгижи—Герман Демократтыг Республиканың байдалын күштелдирип турар.

Бодунуң чуртунуң чаңгыс эвин болгаш тайбыңны быжыдарын чедип алыр дээш герман улустуң шиитпирлиг чоруу аңгы-аңгы кезектерге чарылган Германияны чаа дайынның одаа кылдыр хуулдурарын оралдажып турар империалистерниң оралдажыышкыннарынга удур күүлүг шивээ-моондак шинчилиг болуп турар.

КАШМИР ДУГАЙЫНДА ИНДИЙ-ПАКИСТАН ЧУГААЛАЖЫЫШКЫННАР

Индияның премьер-министри Неру биле Пакистанның премьер-министри Мохаммед Али оларның аразынга чоокта чаа Делиге болуп эрткен чугалажыышкыннар Кашмирниң князь черинин айтырыын Индияның болгаш Пакистанның улустарының-даа, кашмир улустуң боттарының-даа эрге-ажыктарынга таарыштыр шиитпирлеп болурунуң долу аргазын көргүскен. Кашмир айтырыгны шиитпирлээрин империалистиг күүнелер, чижээлээрге, Катышкан Штаттар алды чыл дургузунда моондактап келген. Индияның, Пакистанның, КНО-нуң магадылаан турар ужурлуу, Кашмириниң «хамаарышпас» чоруу деп алгаш, Катышкан Штаттар боттарының шериглерин князь черинин девискээринче киирип, ону америк шериг базазы кылдыр хуулдурарын бодап турган. Кашмир ынчангаш империалистиг димзениишкиннерниң чорудулгазының төөү апарган.

Индий-пакистан дугуржулга империалистиг күүнелериниң чимзениишкиннеринге согуушкунну таварыштырар. Келир үениң Кашмир дугайында айтырыгны хостуг бадылаашкынның оруу-биле кашмир улус боду шиитпирлээр ужурлуг дээрзин дугуржулгада көрүп турар. 1954 чылдың апрельге чедир бадылаашкынны чорударының талазы-биле администратор томуйлатынган турар, ынчаарга ол дээрге, КНО-нуң администраторунуң айтыышкыны-биле томуйлатынар эвес, харын бичин күүнелериниң бирээзиниң төлээлекчизи болур ужурлуг.

Премьер-министрлер Неру биле Мохаммед Али оларның шиитпирин Индияның, Пакистанның болгаш Кашмирниң улустары долу үүлзүүп уткаан. Дугуржулганы бодунуң чугаа чок деткип турарының дугайын Кашмирниң премьер-министри Бакши Гулем Мохаммед медеглээн. Кашмир айтырыгны даштыкы киржилге чокка шиитпирлеп таарыштырарын; Джеммунуң болгаш Кашмирниң катышкан князь черин хевээр артырарын; бадылаашкынны чорударының талазы-биле администраторну томуйлаарынга князь черинин улузунуң эргезин үүлдүг деп көөрүп дугуржулгада баш бурунгаар көргенин ол онза чугула деп демдеглеп шыйган.

Индий-пакистан дугуржулга даштыкы империалистиг бөлүктериниң аакталып турарының чылдагаанары мырыңай билдингир. Ынчалза-даа буржуаз парлалга безин кашмир айтырыгны даштыкы «хайгааракчылар» болгаш «демчээрежикчилер» чокка шиитпирлээриниң принциви боттуг болур деп илергей-ле, арга чадаарда миннирингe албададыпкан. Чижээлээрге, «хөй чылдарның дургузунда бир-ле дугаарында чамдык депшилге чедип алдынган», ынчангаш «чаагай күзелдиң байдалы» тургустунган» дээрзин «Санди таймс» деп англи солун айтып турар.

Индий-пакистан дугуржулгаларның ужур-дузазы үүдел дээрге, ийи чурттарның аразында эң шыңгыы чөрүлдээлериниң бирээзин узуткаарынга оон дузалап турарында. Индияга болгаш Пакистанга ындыг арга-биле бодунуң салдарын күштелдиреринкордап турган империалистиг күүнелер ол чөрүлдээлерни үндүрерин хөй чылдарның дургузунда оралдажып келген. «Бүгү маргылдаалыг айтырыгларны тайбың орук-биле шиитпирлээр деп оларның күзелиниң дугайында Индияның болгаш Пакистанның чазактарының баштыңнарының медеглелдерин канчаарга-даа байырлап көөр ужурлуг. Ол болза келир үеге аас-кежиктиг демдеглетириишкин болур. Болуушкуннарның хөгжүлдезинде чаа эргилиишкин ийи чурттуң кайызының-даа бөдүүн кижилери тайбыңны болгаш найыралдыг харылзааларны доктаадып тургузарынга күзелдиин көргүзүп турар. Херек кырында ол дээрге, ийи улустарының ыдыктыг күзел-бодалдарының тиилелгези болур» деп Пакистанның коммунистиг партиязының удуртулгазы шыйып демдеглээн.

Индий-пакистан дугуржулганы делегейниң депшилгелиг хөй-ниитизи байырлап көрбүшаан, кашмир айтырыын шиитпирлээринге бирги, ынчалза-даа чугула базым, оон-биле кады Азияга тайбыңны быжыглаарынга идиг болур хемчег кылдыр көрүп турар.

С. ИВАНОВ.

Корей Улус-Демократтыг Республиканың чазак төлээлериниң Москваже үнүпкени

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканың министрлер кабинединиң даргазы Ким Ир Сенге баштаткан Корей Улус-Демократтыг Республиканың чазак төлээлери сентябрь 1-де Пхеньяндан Москваже үнүпкеннер.

Төлээлериниң составында Корей Улус-Демократтыг Республиканың министрлер кабинединиң даргазының оралакчызы Тен Ир Ден, даштыкы херектер министри Нам Ир, күрпланның даргазы Тен Люн Тхяк, Кореяның Күш-ажылчы партиязының ТК-зының даргазының оралакчызы Пак Ден Ай, демир орук министри Ким Хе Иль олар бар.

(СЭТА).

КНО-нуң Кол Ассамблеязының 7-ги сессиязының хагдынганы

НЬЮ-ЙОРК. КНО-нуң Кол Ассамблеязының август 28-теги хүндүскү хуралынга Корея талазы-биле политиктиг конференцияны чылдырар дугайында резолюцияны бадылаарының чылдагааннарын төлээлериниң тайылбырлаар чугаалары үргүлчүлээн. Оон соонда Кореяга тайбыңчыдылганың чедип алдынган дугайында ханыышкынны баштай илереткеш, лисынманчы шериглерни болгаш Кореяга агрессия чорударынга киришкен «Катышкан Нацияларның шериглерин» мактап турар резолюцияны чугаалажырынче Кол Ассамблея кирген.

Ол резолюцияны америк, австрали төлээлер болгаш өске-даа чамдык чурттарның төлээлери деткип, чүве чугаалагылаан.

Совет Эвилелиниң төлээзи А. Я. Вышинский ол резолюцияның ёзулуг утказын илереткен. Кореяга агрессияны мактап алдаржыдарының болгаш төөгүнү хажыдарының оралдажышкыны болуп турар резолюция деп ол медеглээн. Ол резолюция болза, Совет Эвилелинге, Корей улуска болгаш Кыдат Улус Республикага удур өжээнниг чоруктуң көргүзүү кылдыр көрүп болур чүүлдерлиг деп А. Я. Вышинский чугаалаан. Катышкан Нацияларга таарышпас уткалыг ол резолюцияга Совет Эвилели удур бадылаар деп А. Я. Вышинский медеглээш, 1950 чылда Совет Эвилелиниң киирген документилиг медээлери бо резолюцияны алдаржыдар дээн бодалдарны шагдала ыйбаландыр тарадыр шапкан деп айыткан. Ол документилер болза, Кореяга дайынның харыысалгазы даштыкы интервентилерге болгаш Мурнуу Кореяда Ли Сын Манның чазаанга онаажырын тодаргай көргүскен.

Совет Эвилелиниң төлээзиниң чуаазын Польшаның төлээлекчизи Кашковский деткээн.

Киирип турар резолюция болза, КНО-нуң Уставынга ат салган чурттарның байырлап хүлээп алган хүлээлгелериндеи ойталаашкын болур деп Чехословакияның төлээлекчизи Секанинова медеглээн. Кореяда хан төгүүшкүүн болдурбазын Совет Эвилели оралдашкаш, дайын чорудулгаларын соксадырынче каш удаа кыйгырып турган деп ол айыткан. Херек кырынга АКШ-тың корей улуска удур дайыны Кореяга дайынның харыысалгазын кым хүлээр деп чүвени бүгү делегейде тайбынга ынакшылдыг миллион-миллион кижилер ам чигзинмейн турар деп Секанинова медеглээн. Халдакчыларның агрессиязынга удур хосталга болгаш хамаарышпас чорук дээш демисешкен корей улустуң ёзулуг маадырлыг чоруун Секанинова мактап чугаалаан.

Үстүнде чугаалап турар резолюция 52 бадылаашкын-биле хүлээп алдынган. Аңаа 5 бадылаашкыннар удурланган.

Оон соонда Кол Ассамблеяның 7-ги сессиязы бодунуң ажылын дооскан деп даргалаан Пирсон чарлаан.

(СЭТА).

Кореяда тайбыңчыдылга дугайында дугуржулганы америк таланың база катап үрээни

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң Кэсондан дыннатканын ёзугаар алырга, америк таланың шериг ажылдакчыларының тайбыңчыдылга дугайында дугуржулганы август 29-та база бир удаа үрээнинин дугайын америк талага август 30-де дыннаткан. Болган таварылганың истелгезин кады чорударын корей-кыдат тала негээн.

Август 29-та хүндүскүнүң 20 шакта лисынманчы армияның биче лейтенантызы Мун Кюн Дук америк таланың ажылдакчыларындан өске дөрт эштиг, транспортерга олуруп алгаш, чөөн эрикти дургаар чоруткан, Канчжоннуң чоогунда тодаргайы-биле демдектеп каан шеригниң кызыгаарлал шугумун эрткеш, корей кыдат таланың чепсээн дужуткен зоназынче ханылап кирип келген. Америк таланың хамааты полициязы ол үрээшкиниң херечизи болган-даа болза, ол оларны доктаадып тургуспаан.

Олар кызыгаарлал шугумун 400 ажыг метр эрттип кирип келирге корей-кыдат таланың хамааты полициязы оларны тудуп алган.

Хамааты полициядан медээни алганының соонда хайгааракчыларның онгу холушкак бөлүүнде корей-кыдат кежигүннер полковниктер Ким Ту Хон биле Ли Ян ол таварылганың болган черинче дораан үнүпкен болгаш истелгени ол черинге чоруткан. Оларның истелгериниң түннелдерин тайбыңчыдылга талазы-биле шериг комиссиязында корей-кыдат таланың кол кежигүнүнге медээлеп берген.

(СЭТА).

Шыдыраа

Швейцарияда делегейниң шыдыраа маргылдаазы

НЕЙХАУЗЕН. Август 31-де делегейниң шыдыраа талазы-биле чемпиону ат дээш маргылдааның ийиги салыышкынынарынга беш кижи ойнап дооскан. Геллер Эйве-биле ойнааш, удурланыкчының ноянының баарынче күштүг атаканы кылган. Ынчалза-даа ол беш шак хире салып келгеш улуг частырыг кылгаш дужүп берген. Керес биле Авербах ийиниң оюну Авербахтың тиилелгези-биле доозулган.

Кончуг солун чүткүлдүг демиселдиң соонда Смыслов биле Сабо, Бронштейн— Найдорф, Глигорич — Тайманов олар хайымнашканнар. Штальберг биле Котовтун, Петросян биле Решевскийнин салыышкыннары доозулбайн барган.

НЕЙХАУЗЕН. Сентябрь 1-де мурнунда хүн доозулбайн барган салыышкыннар үргүлчүлээн. Оюнну өгелевейн чорааш-ла Таймапов Бронштейнге дужүп берген, Котов Штальбергке уттурган. Решевский биле Петросянның, Петросян биле Керестиң салыышкыннары хайым болган. Геллер Сабону уткан. Штальберг биле Болеславский хайымнашканнар.

Үшкү салыышкында Найдорф — Глигорич, Петросян — Бронштейн, Авербах—Решевский, Сабо—Керес, Эйве— Смыслов, Штальберг —Геллер, Болеславский —Котов олар ойнаарлар.

(СЭТА).

Колхозчуларның Бүгү-эвилел шыдыраа маргылдаазы

ИВАНОВО. Колхозчуларның Бүгү-эвилел шыдыраа маргылдаазы доозулган. Аңаа 13 эвилелдешкен республикаларның командалары киришкеннер. Ийи неделя иштинде үргүлчүдеп келген шынгыы демиселдиң түннелинде бирги черни РСФСР-ниң командазы алган, ол алза чогуур 60 саннардан 45,5 санны ап шыдаан. Ийиги черни Латви ССР-ниң комадазы 41 санныг алган.

Киржикчилерниң иштинден түс-тус кижилер аайы-биле алырга, эки түннелдерни Скуя (Латвия) алза чогуур 12 саннардан 11 санныг, Каримов (Үзбекистан) 10,5 санныг, Жданов (Латвия) база Шивохин (РСФСР) 10-10 саннарны чедип алгылаан.

Херээженнерден Каушилайте (Литва) алза чогуур 11 саннардан 8,5 санны алгаш бирги черни эзлээн.

Маргылдаа көдээ шыдыраачыларның мергежил талазы-биле өзүлдезин көргүскен. Маргылдааның киржикчилериниң дөрт кижиниң бирээзи-ле бодунуң спортчу деннелин бедиткен.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7 ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал киллистериниң 3—68; харыысалгалыг секретарының 3—68 пропаганда болгаш агитация, уран-чүүл, көдээ ажылы-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллистериниң 4—98, иштики информация, бухгалтериниң — 3 — 65

ТС02150 Культура эргелелиниң типографиязы